77. **Nansen Fr.** Éjen és jégen át. I. Rövidítve fordította *dr. Brózik K.*

78. **Nansen Fr.** Éjen és jégen át. II. Rövidítve fordította *dr. Brózik K.*

79. **A peleskei nótárius.** Irta gróf Gvadányi József. Sajtó alá rendezte *Kardos Albert.*

80. **Don Pietro Caruso.** Színmű egy felv. Irta *Roberto Bracco.* **Parasztbecsület.** Népszínmű egy felv. Irta *G. Verga.* Mindkettőt fordította *Radó Antal.*

81. **Mikszáth Kálmán.** Két elbeszélés. Homályos ügy. A táborszernagy halála.

82. **Coppée F.** Henriette. Elbeszélés. Fordította *Bottlikné Tölgyessy Margit.*

83. **Matilde Serao.** Leányok. Elbeszélés. Olaszból fordította *Tóth Béla.*

163.

2064

ÉJEN ÉS JÉGEN ÁT.

IRTA

NANSEN FRIDTJOF.

növ. 2091

RÖVIDÍTVE FORDITOTTA:

DR. BRÓZIK KÁROLY.

78.

SZÁMOS KÉPPEL.

Második rész.

A DEBRECZENI
ÁLLAMI FŐREÁLISKOLA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST,
LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA.

13637/78

Jogosított kiadás.

969—98. Nyomatott Wodianer F. és Fiainál Budapesten.

HETEDIK FEJEZET.

Búcsú a „Fram"-tól.

Miután febr. 25-ének éjjelén a visszamaradó Sverdrup számára az utasításokat megirtam, másnap útnak indultunk. Már 20-án kellett volna ezt megtennünk, de az indulás idejét napról-napra halasztottuk, mert mindig volt még valami javítani valónk. Öten társaink közül, még pedig Sverdrup, Hansen, Blessing, Hendriksen és Mogstad szegődtek kiséretünkbe. magukkal vivén egy szánt és egy sátrat. Az első szánnal én indultam el; éljenek és ostorcsattogások közt következett egyik szán a másik után. Ugyanabban a pillanatban búcsúztatóul a hajóról egyik lövés a másik után dördült el. Alig mentünk azonban egy darabig, midőn a szánok egyikén a keresztfák eltörtek. Vissza kellett tehát térnünk, hogy ezeket kijavítsuk és a keresztfák alá deszkát szegezzünk, amivel az ilyen töréseknek elejét vehetni.

Sajátszerűen biztam akkor vállalatom sikerében; a szánok, ámbár rajtuk a tervezett súlynál 50 kgrmmal nagyobb teher volt, meglehetősen könnyen csúsztak előre; egyébként is minden rendben levőnek látszott.

Február 28-án, midőn a hajó az é. sz. 83° 47' alatt volt, másodszor is útnak indultunk. Ekkor

azt vettem észre. hogy a kutyák nem húzzák oly jól a szánokat, mint hittem, és ebből azt következtettem, hogy ezzel a megterheltetéssel csak nagyon is lassan fogunk előbbre jutni. Ezért is néhány zsák kutyaeledelt leraktunk; ezeket társainknak a hajóra vissza kellett volna vinniök.

Midőn 4 órakor megállapodtunk, hodometerünk azt mutatta, hogy 9 kmnyi útat tettünk meg. Sátorunkban barátainkkal kellemes estét töltöttünk el. Csak esti 11 órakor bujtunk alvó zsákjainkba. Más nap társaink még egy darábig elkisértek és azután elbúcsúztak tőlünk. „Mindenesetre igen kellemes búcsú volt", mondja naplóm „és mégis az elválás az embernek nagyon nehezére esik még a 84° alatt is; egyiknek és másiknak a könny is megcsillant a szemében". Sverdrupnak, mielőtt végleges búcsút vettünk, az volt az utolsó kérdése, vajjon ha hazaérkezem, nem szándékozom-e a déli-sarkhoz elmenni; ha igen, várjak rá, mig ő is haza ér. Búcsú után Johansennel egyedül folytattuk az útunkat; de csakhamar meggyőződtünk, hogy a hat szánnal csak nagyon lassan juthatunk előre; azért eltökéltük, hogy még egyszer visszamegyünk a „Fram"-ra és terheinket három szánra osztjuk föl. E terheink voltak: két kajak, a melyeket magunkkal vittünk, hogy a csatornákon vagy nyilt öblökön átkelhessünk, a ruházatunk, hálózsákjaink, sátorunk, főzőkészülékünk, tüzelő anyagunk, amely tiszta petroleumból állott, hóczipőink, két puskánk, 180 golyó és 150 sörétpatron, tudományos műszereink, élelmi szereink és patikánk.

Ruháink, — mivel a farkasbőrruházat melegnek bizonyult, a melyben az ember izzad és ez az izzadság mindig megfagy és ezáltal nagyon kellemetlenné lesz — két gyapjú (Jäger-)ingből állott, amelyekre teveszőrkabátot és azután még egy úgynevezett izlandi kabátot huztunk. Lábszárainkon

gyapjú gatyát és ezen bolyhos daróczból készült vadásznadrágot és gamáslit viseltünk. A szél és a hulló hó ellen vékony, de tömötten szövött bő nadrágot és kapucziummal ellátott kabátot hordtunk. Fontos része volt ruházatunknak a lábbeli. Hosszú harisnyák helyett jobbnak találtam a bő harisnyákat és gamáslikat, mivel ezeket éjjel, alvás közben könnyebb megszáritani. A harisnyákra huztuk föl a finnczipőket, amelyek a himrénszarvas hátsó lábainak bőréből készültek. Mikor az idő melegebbre fordult, a finnczipőket lapp-csizmákkal helyettesítettük; ezek félig cserzett ökörbőrből készültek, talpuk pedig fókabőrből áll. Kezeinket farkasbőr- és gyapjúkeztyűkkel védtük a hideg ellen. Fejünkön a hó fénye ellen védelmet nyujtó nemez kalapot és egy, esetleg két gyapjú-kapucziumot hordtunk. Alvó zsákunk rénszarvasbőrből állott, a melyben mindketten elfértünk.

Sátorunk nyersselyemből volt; rajta csak egy olyan kis lyukat hagytunk, amelyen egy ember épen csak hogy bebújhatott.

Élelmi szereink megválasztásánál nagy gonddal jártunk el, mert főképen ettől függött egészségünk megóvása. Legfőbb eledelünk hús és halból állott, amelyet porrá zúzva vittünk magunkkal; ha ezt vizben megfőztük, vajjal és liszttel vagy szárított burgonyával vegyítettük, igen izletes eledelt kaptunk. Vittünk azonkivül magunkkal főtt és szárított burgonyát, borsólevest, csokoládét, „Vril"-eledelt stb. Kenyerünk gondosan szárított buzakenyérből, részben pedig aleuronat-kenyérből állott; ez utóbbit búzalisztből készíttettem, amelybe 30% aleuronatot (növényi fehérnye) kevertettem. Vittünk még magunkkal nagyobb mennyiségű vajat is (39 kilot.) Így azután sikerült élelmi szereinket oly táplálóvá és változatossá is tenni, hogy nem volt okunk oly panaszokra, aminőket egyéb szán-expedicziók

tagjai hangoztattak. A 28 kutyától húzott három szánon összes podgyászunk közel 715 kilót nyomott.

Márczius 14-én végre hangos búcsúlövések közt és szives búcsúzás után délben végleg elhagytuk a „Fram“-ot. Társaink közül hárman kisértek el. Midőn esti 6 órakor megállapodtunk, azt találtuk, hogy 11 kmnyi útat tettünk meg, ami az első napra nézve nem volt épen kevés. Társainkkal együtt még egy kellemes estét töltöttünk el, ami közben Pettersen több izben adott kifejezést azon gondolatának, milyen nagyszerű dolog az, hogy ő a sarktenger közepén egy sátor alatt vacsorál, amit bizony nem sokan tettek még meg.

Másnap reggel kiséröinktől is elváltunk és csupán ketten folytattuk útunkat. Nagy darabokon sík felületű jégre találtunk; ezért gyorsan jutottunk előre, mindig jobban távoztunk társainktól és mentünk előre az ismeretlen vidékekre, amelyeken hónapokig kellett bolyonganunk. A „Fram“ kötelei régen eltüntek már a jégszegély alatt. Gyakran jutottunk feltornyosodott jéglánczok és egyenetlen felületű jégsikokhoz, ahol a szánokat gyakran tolni, sőt néha vinni is kellett. Néha az is megtörtént, hogy egészen feldültek, úgy hogy csak sok fáradtsággal birtuk őket ujra talpra állitani. E nehéz munkától kissé kimerülve, 6 órakor megállapodtunk, miután körülbelül 9 kmnyi útat tettünk meg.

Én ugyan nem számitottam ily rövid útakra, de másrészt reméltem, hogy a szánok lassan-lassan könnyebbek lesznek és simább jégre is fogunk jutni. Ez utóbbi tekintetben, úgy látszott, legalább eleinte nem csalódtunk.

Márczius 17-ről ezeket mondja a naplóm: A jég, minél tovább jutunk észak felé, annál simább lesz; tegnap azonban egy csatornához értünk, amiért nagy kerülőt kellett tennünk. Délutáni $5^1/_2$ óráig 9 kmnyi útat tettünk meg. Mivel pedig

Nansen és Johansen elhagyják a „Fram“-ot (1895. márcz. 14.)

jó tanyahelyre értünk és a kutyák is fáradtak voltak, megállapodtunk. Éjjel — 42.8° C. volt a hideg.

A következő napokon a jég mindig járhatóbbá lett, ugy hogy egy napon 15, sőt több kmrrel is előbbre jutottunk. Néha-néha egy kis baleset is feltartott; igy p. egyszer kilyukadt egy zsákunk, amelyet meg kellett foltoznunk, máskor eltört a hodometerünk és ezt kellett kijavítanunk, de azután ismét mentünk elég gyorsan észak felé.

Márczius 22. Az idő még mindig pompás; a haladás gyors. Terjedelmes lapályok; itt-ott a torlódás folytán létrejött domb, de a jég mindenütt járható. Tegnap $11^1/_2$ órától kezdve esteli $8^1/_2$ óráig mindig mentünk; azt hiszem, meg is tettünk 22 kmnyi útat. Az egyedüli kellemetlenséget most a nagy hideg okozza. Ruháink nappal mindinkább jégpánczéllá és éjjel vizes kötelékekké alakulnak. Az alvó zsák a belső szőrökre fagyó nedvesség következtében mindig nehezebbé válik. Minden nap ugyanaz a tiszta, állandó időjárás. Most vágyódunk már az időváltozásra; nehány felhő és egy kissé enyhébb idő nagy örömet okozna. A hideg az éjjel — 42.7° C. volt. Azon megfigyelés szerint, amelyet ma délelőtt hajtottam végre, az é. sz. 85° 9′ alatt vagyunk.

Márczius 23. Tegnap, mivel egy csillagászati megfigyelést tettem, mivel a terheket a szánokra erősebben megkötöttük és a zsákokat megfoltoztuk, ami az ilyen hidegben nem a legkellemesebb foglalkozás, nem sikerült délután 3 óra előtt elindulnunk. Esti 9-kor azután a legegyenlőtlenebb felületü jégen, amit eddig csak találtunk, tanyát ütöttünk. Ezen menetünk után a sima jégnek vége volt és gyakran nagy nehézségekkel kellett küzdenünk.

Márczius 24-ről naplóm ezeket mondja: A jég nem oly jó. Tegnap rossz napunk volt, ennek daczára mégis jó darab útat tettünk meg; azt hi-

szem azonban, 15 km.-nél nem többet. A nehéz szánok emelése nem épen alkalmas, hogy bennünket jó kedvre derítsen; de talán jönnek még jobb idők. A hideg is érezhető; mindig egyforma; csakhogy tegnap még érezhetőbbé tette az erős északkeleti szél. Esti $8^1/_2$ órakor tértünk pihenőre. A napok most mindig hosszabbak lesznek; nehány nap mulva sütni fog az éjféli nap.

Tegnap megöltük az egyik kutyánkat, mert elgyengült. Nehéz munka volt a lenyúzása. Később ben még többre is került a sor.

Ez volt a legkellemetlenebb feladat. amely útunkban ránk várt, különösen kezdetben, amig a nagy hideg tartott. Midőn az első kutya darabokra volt vagdalva és a többiek közt kiosztva, többen közülök egész éjszaka inkább éheztek, sem hogy belőle ettek volna. Az idők folyamán azonban, midőn kimerültebbekké lettek, megtanulták a kutyahúst megbecsülni, ámbár később nem voltunk oly előzékenyek: a megölt állatot le sem nyúztuk, hanem szőröstül-bőröstül dobtuk oda a többieknek

A következő napokon a jég helylyel-közzel jobb volt, rendesen azonban nehezen lehetett rajta járni; és mi a folytonosan megujuló erőlködéstől — midőn a kutyáknak segítenünk, a szánokat, valahányszor felfordúltak, ismét felegyenesítenünk vagy húznunk, vagy néha egyes dombokon át is kellett emelnünk — mindig jobban kimerültünk. Néha este oly álmosak voltunk, hogy szemeink lecsukódtak és menetközben elaludtunk. A fejem le-lehanyatlott és aludtam, de hóczipőimmel megbotolván, hirtelen fölébredtem. A mint egy domb vagy egy dombláncz mögött alkalmas tanyahelyre bukkantunk, amely a szél ellen védelmet nyujtott, rendesen pihenőre tértünk. Mialatt Johansen a kutyákat fogta gondozás alá, rendesen nekem jutott a feladat, hogy

a sátort fölállítsam, a főzőkészüléket jéggel megtöltsem, az égőt meggyujtsam és lehetőleg gyorsan az estebédet elkészítsem. Ez rendesen egyik nap pemmikanból, más nap pedig „Fiskegratin"-ból állott, amelyet porrá zúzott halból, búzalisztből és vajból készítettünk. Harmadnap azután volt borsó-, bab- vagy lencse-levesünk kenyérrel és pemmikannal.

A mint Johansen a kutyákat ellátta, a sátorba hoztuk a különböző zsákokat, amelyekben a reggelihez és estebédhez szükséges élelmi szerek, és azokat a zsákokat, a melyekben a szükséges egyéb tárgyak voltak; azután kiterítettük az alvó zsákot, a sátornyilást gondosan elzártuk és azután zsákunkba bujtunk, hogy ruháinkról a jeget leolvaszszuk. Ez nem volt nagyon kellemes munka. Napközben az izzadtság a ruha külső részében megfagyott ugy, hogy az valóságos jégpáncéllá lett. A ruha ezáltal oly keménynyé vált, hogy ha lehúzhattuk volna, bizonyosan magában megáll. Valahányszor megmozdultunk, mindig ropogott. A kabát ujja a karom csuklójába igy egy mély sebet vakart; jobb kezemen ez a seb még meg is fagyott, ennek következtében mindig mélyebb lett és végre csaknem a csontig ette magát. Megpróbáltam kötelékekkel védeni, de csak késő nyáron gyógyult be; a sebhelyét azonban soha sem fogom elveszteni. Midőn este az alvó zsákba bujtunk, a ruha lassan elkezdett felolvadni; e közben testünk melegéből jó sokat veszítettünk. A zsákban szorosan egymáshoz dültünk és vaczogó fogakkal egy vagy másfél órát feküdtünk, mig testünkben megint egy kis meleget kezdtünk érezni. Végre azután ruháink nedvesekké és hajlékonyakká lettek, de csak azért, hogy reggel, a mint a zsákból kibujtunk, nehány percz alatt ismét keménynyé fagyjanak. Arról, hogy ruháink útközben, mig a nagy hideg tartott, megszáradjanak, szó

sem lehetett, mivel mindig több és több izzadtság gyült meg bennük.

Mennyire fáztunk, midőn a hidegtől reszketve a zsákban feküdtünk és vártunk, hogy a vacsoránk elkészüljön! Nekem, aki a szakács voltam, annyira-mennyire ébren kellett maradnom, hogy a főzésre ügyeljek, ami sikerült is. Végre készen volt a vacsora és felosztottuk magunk közt; izlett is mindig pompásan. Az evés volt éltünk legszebb ideje; örültünk is rá egész napon át. Néha azonban oly annyira ki voltunk fáradva, hogy szemeink lecsukódtak és elaludtunk, mialatt a kanalat szánkhoz akartuk vinni. A kar aléltan hanyatlott alá és a kanálban levő eledel a zsákra esett. Evés után rendesen egy kis fényüzést engedtünk meg magunknak, amennyiben erősen meleg vizet ittunk, a melybe savóport kevertünk. Ennek az italnak csaknem olyan íze volt, mint a tejnek; rendkivül éltetőnek találtuk; úgy tetszett, mintha testünket le a lábujjhegyig átmelegítette volna. Ezután mélyen belebujtunk a zsákunkba, fejeink fölött a záró szijat gondosan becsatoltuk, szorosan egymáshoz simultunk és az igazak álmába merültünk. De álmainkban is folytonosan mentünk észak felé, kinlódtunk a szánokkal és üztük a kutyákat; gyakran hallottam Johansent, amint álmában rákiáltott a kutyákra: „Mégy te előre, te tolvaj, te! Prr, prr, ti bitangok! — Szassz! szassz! — Vigyen el benneteket az ördög szánotokkal együtt!“, mig végre ujra elaludtam.

Az alvó zsákban mindketten elég jól éreztük magunkat, amint eléggé fölmelegedtünk; ez azonban nem történhetett meg mindig nagyon hamar, mert midőn egyszer éjjel fölébredtem, mindkét kezemen az ujjaim el voltak fagyva.

Reggel mint szakácsnak nekem kellett először fölkelnem, hogy elkészítsem a reggelit, ami többnyire egy órába került. A reggeli egyszer csokolá-

déból, vajas kenyérből és pemmikánból, máskor a mi vajlevesünkhöz hasonló levesből állott. Ehhez járult a tej, amit savóporból és vízből készítettünk. A mint a reggeli készen volt, fölkeltettem Johansent, azután zsákunkban felültünk, az egyik gyapjútakarót asztalterítőként kiterítettük és hozzáfogtunk az evéshez. Miután a reggelinket kényelmesen elköltöttük, irtuk naplóinkat; azután az indulásra kellett gondolnunk. De mennyire fáradtak voltunk még ekkor! Mi mindent nem adtam volna érte, ha visszabujhattam volna a zsákomba és alhattam volna teljes 24 óráig! Ugy tetszett, mintha ez volna a világon a legnagyobb gyönyörüség! Ámde észak és mindig észak felé kellett menni.

Miután öltözetünket rendbe hoztuk, ki kellett menni a hidegbe, hogy a szánokat rendbe hozzuk, a kutyákat befogjuk és hamar, amint csak lehet, útra keljünk. Oh mennyire vágyódtunk e szomorú napokban meleg farkasbőr-bundáink után, a melyeket a „Fram"-on hagytunk! De mentünk tovább. Én mentem előre, hogy a jégtorlaszok közt útat keressek, utánam jött a szán a kajakommal. A kutyák hamar megtanulták, hogy kövessenek, de minden dombnál megállottak; ha az ember azután azt akarta, hogy mindnyájan egyszerre húzzanak és a szánt igy az akadályon áthozzák, ismét vissza kellett térnem és a körülményekhez képest vagy az ostorral őket vernem vagy nekik segítenem. Johansen nyomomban volt a két szánnal, amennyiben a kutyákat szóval ösztönözte, hogy jól huzzanak, vagy őket ostorozta, vagy maga is húzott, hogy a jeghátakon a szánokkal átjusson. Kétségtelenül e szegény állatok iránt nagy kegyetlenséget tanusitottunk, amire fájdalommal emlékezem vissza. Még most is megborzadok, ha arra gondolok, hogy miként ütöttük irgalmatlanul a botokkal, ha alig birván már mozogni, kimerültségükben a szánt nem

huzták tovább. Szivünk vérzett, midőn ezt látnunk kellett, de elfordultunk és lelkünk lassan megkérgesedett. Szükséges volt; mennünk kellett előre és e czéllal szemben semmi egyebet figyelembe nem vehettünk. Ez az efféle expedicziók szomorú oldala, hogy az ember minden jobb érzését rendszeresen elöli, mig nem marad egyéb hátra, csak a szivtelen önzés. Ha rá gondolok e pompás állatokra, a melyek minden ellenkezés nélkül dolgoztak értünk, mig csak egy izmukat is mozdítani birták, a melyek ezért soha hálában nem részesültek és egy barátságos szót is csak ritkán kaptak, amelyek naponta az ostor alatt görnyedtek, mig elérkezett az idő, hogy nem birták a szánt húzni és a halál megmentette őket szenvedéseiktől, ha arra gondolok, hogy mi, hűségük és önfeláldozásuk tanui, miként hagytuk el őket a kietlen hómezőkön — keserü szemrehányásokat teszek magamnak.

Este a sátor felütése, a kutyák etetése, a főzés stb., reggel pedig az útra való felkészülődések mind sok időt kivántak; ezért is a napokat mindig rövideknek találtuk ahhoz, hogy elég nagy útat tudjunk megtenni és azonkivül még az alvásra is maradjon időnk. Mivel azonban az éjjelek már világosabbakká lettek, nem kellett a reggeli órákhoz alkalmazkodnunk, hanem útnak indulhattunk, a mikor tetszett, lett légyen éjjel vagy nappal. Épen igy megpihentünk és aludtunk akkor, amikor a kutyák elfáradtak vagy mi jónak találtuk. 9–10 órai meneteket igyekeztem szabálylyá tenni. A déli órákban rendesen pihenőt tartottunk és valamit ettünk, nagyobbara vajas kenyeret és egy kis pemmikánt vagy májpástétomot; de ezek az ebédek keservesek szoktak lenni. E czélra rendesen a szél ellen jól védett helyet kerestünk föl és néha gyapjú takaróinkkal is betakaróztunk; ennek daczára, midőn a szánon ülve ettünk, a szél bőrig metszett.

Néha az alvó zsákot a jégre teritettük, kézbe vettük az eledelünket és azután belebujtunk; de még akkor sem sikerült ruháinkon a jeget felolvasztanunk. Ha a hideg nagyon is nagy volt, fel és le jártunk és úgy ebédeltünk. Ezután következett az a nem kevésbbé kellemes föladat: a kutyák szerszámát rendbe hozni; ezért rendesen örültünk, a mikor tovább indulhattunk. Délután mindegyikünk egy-egy darab húscsokoládét szokott magával vinni.

A legtöbb sarkvidéki utazó, aki szánexpedicziókban vett részt, a szomjuságról panaszkodott, amit kikerülhetetlen bajnak jelentett ki a hópusztákon való utazás alkalmával és a mit a hóevés még csak növel. Erre a szomjúságra, amelytől grönlandi útamban is sokat szenvedtem, el voltam készülve, és ezért két gummipalaczkot vittem magammal, amelyeket reggelenként a főzőkészülékben felolvasztott jég vizével töltöttünk meg és hogy a hideg ellen megóvjuk, mellünkön hordtunk. Ámde nagy csodálkozásomra csakhamar észrevettem, hogy egész napok teltek el és mi a palaczkvizet egyszer sem használtuk. Több idő leforgása után tehát egészen felhagytam a palaczkok használatával. Ha később néha-néha egy kis szomjúságot éreztünk is, egy darabka édesvizi jég mindig elég volt a lecsillapitására.

Márczius 29. Tovább kinlódunk, de csak lassan jutunk előre. A jég nem oly jó, mint eleinte hittem. Gyakran rémitő külsejü, magasra tornyosodott jéghátakra bukkanunk, amelyek sok időnket rabolják el. Az embernek előre kell mennie és útat keresnie; azután is még kisebb-nagyobb kerülőt tesz, hogy átjuthasson. Ehhez járul, hogy a kutyák meglehetősen lassan húznak és elernyednek ugy, hogy szinte lehetetlen velök előbbre jutni. Ehhez járul még, hogy a kutyaszerszámok minduntalan összegöbörödnek és ezeket ki kell

Nehezen járható jégdombokon át.

bonyolítani. A kutyák folytonosan ide-oda ugrálnak; alig hogy az ember a szerszámokat rendbe

hozta, maris egész kötéilé keveredtek össze. Ez után egyszerre az egyik szán valami jégdomb előtt megakad. A kutyák türelmetlenségükben ordítanak, mert elől levő társaikat akarják követni. Azután az egyik elrágja a kötelet és fut, amerre neki tetszik. Ezt meg kell fogni és a szerszámot ujból rendbe hozni. Igy megy ez szakadatlanul az egyenlőtlen felületü jégen; legalább minden másfél óra után meg kell állanunk és az összegabalyodott köteleket ismét rendbe hoznunk. Tegnap reggeli 8½ órakor indultunk el és délután 5 óra felé tértünk pihenőre. Ebed után az északkeleti szél, amely egész útunk tartama alatt fujt, erősebb lett és az ég beborult. Mi ezt a körülményt örömmel üdvözöljük, mert belőle arra vonunk következtetést, hogy a szél meg fog fordulni és az idő enyhébb lesz. Nem is hiszem, hogy csalódnánk, mert a hőmérő 34°-ra szállott föl; ennek következtében a zsákban hosszu idő után ujra jó éjszakánk volt.

Ma megfigyeltem a nap delelését és ebből azt láttam, hogy az é. sz. 85° 30' alatt vagyunk. Ez előttem megfoghatatlan volt; azt hittem, hogy már a 86° alá jutottunk és azért arra a gondolatra jöttem, hogy a megfigyelésnél valami nem volt rendben.

Márczius 30. Tegnap szerencsétlen napunk volt. Eleinte sok összetorlódott jégre akadtunk és nagy kerülőt kellett tennünk. Nagy fáradozás után simább jeget találtunk, de nemsokára megint egy nehany, a legrosszabb fajtából való domblanczhoz értünk. A legutolsó, valamennyi közül a legrosszabb volt, különösen mivel előtte a régi jégben egy csatorna képződött. Midőn az első szánnal át akartunk ezen menni, valamennyi kutya beleesett; ezeket ki kellett húznunk, eközben azonban az egyik a kötelékei közül kiszabadult és megszökött. A másik szán egészen beleesett, de szeren-

csére nem tört darabokra, mint könnyen megtörténhetett volna. A szánról mindent le kellett szednünk, hogy kihúzhassuk; a podgyászt azután ujra föl kellett raknunk, ami nem kis időbe került. A harmadik szánnal már jobban jártunk; azt szerencsésen, minden baj nélkül hoztuk át és végre a szökevény kutya is megkerült. Végre alkalmas tanyahelyre értünk, felütöttük a sátrunkat és azt találtuk, hogy a hőmérő 43°-ot mutat. A kutyák kötelékeit ilyenkor puszta kézzel, amelyen már bőr is alig volt, kibonyolitani — kétségbeesett munka. Reggeli öt órára végre borlevesünk elkészült; ezt jóizüen megettük és elaludtunk. Délután 3-kor keltem föl, hogy ujra főzzek. Istennek hála, melegebb van, különben türhetetlen volna ez az életmód.

Márczius 31. Végre beállott a rég várt melegebb időjárás és a déli szél. Ma reggel a hőmérő 30° C.-t mutatott, amit mi mint igazi nyári időt üdvözöltünk. Megkönnyebbült lélekkel keltünk tehát útra és haladtunk is elég gyorsan előre, midőn egyszerre csak az első szán előtt egy keskeny csatornanyilás keletkezett. Nagy ügygyel-bajjal az első szánt csak áthoztuk, de midőn a nyiláson visszamentünk a többi szánért, Johansen alatt egy nagy darab jég letörött és ő mindkét lábával a vizbe zuhant. Mialatt a csatornanyilás mindig szélesedett, én mellette le és felszaladtam, hogy valami átjárót találjak, de hiába. Itt állottunk tehát: az egyik oldalon egy szán és egy ember, a másik oldalon két szán és egy átázott ember, közbe pedig egy folytonosan táguló nyilás. A kajakokat, mivel a szánok gyakori fölfordulása következtében kilyukadtak, ebben a pillanatban nem használhattuk. Ezek biztató kilátások voltak az éjszakára; én az egyik oldalon a sátorral, Johansen, aki valószinüleg keményre fagyott, a másikon! Végre hosszas keresgélés és kerülgetés után talál-

tunk egy átjárót, de tovább menetelről szó sem lehetett, mivel Johansen lábai jégtömeggé fagytak és felső nadrágja is egészen elrongyolódott.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Kemény küzdelem.

Április 2. Sok mindenféle nehézséggel kell ez útban megküzdeni. A legrosszabbak talán mégis azok az apróságok, amelyeket az elindulás előtt el kell intézni. Ámbár tegnap már esti hét órakor fölkeltem, hogy főzzek, mégis csaknem reggeli 2 óra lett, amikorra útra kelhettünk. Johansen szánján a podgyászt kellett ujra felpakkolni, azután a másik szánon ujra meg kellett a köteleket erősíteni, az egyik zsákra foltot kellett varrni, a másikon pedig egy repedést kijavítani; mikor végre ezt felraktuk, vettük észre, hogy a krumplizsák lett rongyos; végül még a kutyaistrángokat is rendbe kellett hoznunk, mig végre havazás közben és jó erős déli szél mellett megindulhattunk. A jég azonban mindig járhatatlanabbá lett; hozzájárult még a borús és ködös idő, úgy hogy az ember alig láthatott egy-két lépésnél tovább. Már most kezdtem kételkedni, vajjon tanácsos lesz-e az utat tovább folytatni észak felé.

Április 3. Eleinte jó útunk volt, de csakhamar ismét jégtorlaszokra bukkantunk; az átjárót keresnem kellett; az ide-oda szaladgálás rendkivül kimerített. Végre egy frissen befagyott csatorna előtt tanyát ütöttünk. Ma megfigyeltem a nap delelését és azt találtam, hogy az é. sz. 85° 54' alatt vagyunk. Csodálom, hogy még nem vagyunk messzebb; elkínlódtunk, amennyire erőink csak birták és nagy haladást még sem tettünk. Komolyan kezdek gondolkozni, vajjon tanácsos-e az

útunkat észak felé folytatni. Ferencz-József-földig a távolság háromszor akkora, mint a mennyit eddig megjártunk. Milyen lehet abban az irányban a jég? Alig számíthatunk rá, hogy jobb legyen. Azonkivül a szárazföld alakját és terjedelmét sem ismerjük és hátha ott sem találunk mindjárt vadra.

Minél tovább voltunk útközben, annál kevésbbé tudtam magamnak megmagyarázni, hogy miért nem jutottunk messzebb észak felé. Menetközben gyakran és ismételten számítottam és összeadtam és mindig egy-ugyanazon eredményre jutottam, arra, hogy már messze túl kellene lennünk a 86°-on; feltéve, hogy a jég mozdulatlan. Csakhamar azonban rájöttem, hogy dél felé halad és hogy nekünk ez a mozgás, amely a széltől és a tenger áramlásától függ, a legnagyobb ellenségünk.

Április 5. Tegnap reggeli 3 órakor indultunk el. A jég azonban rossz volt; csatornák és jégtorlaszok álltak utunkat, úgy hogy alig jutottunk messzire. Ezek a csatornák a széleiken feltornyosodott jégtuskókkal kétségbe ejtenek bennünket. Először sok időt vesztegetek el az út keresésével, azután az átkeléssel; emellett a változatosság kedvéért néha még a vizbe is esem, ami tegnap is kétszer történt meg velem.

Tegnap megint megfigyeltem a nap deleléset és ma az egész délelőttöt a zsákban számitással töltöttem el; ennek az eredménye, hogy tegnap az é. sz. 86° 2·8′ alatt voltunk. Ez bizony nagyon kevés, de mit tegyünk, ha a jég olyan, amilyennek találtuk? Mindig jobban meggyőződöm, hogy az eredetileg megállapitott idő *) előtt kell visszá-

*) A hajó elhagyásánál föltettem magamban, hogy 30 napig megyek észak felé; tehát csak annyi időre vittünk magunkkal kutyaeledelt.

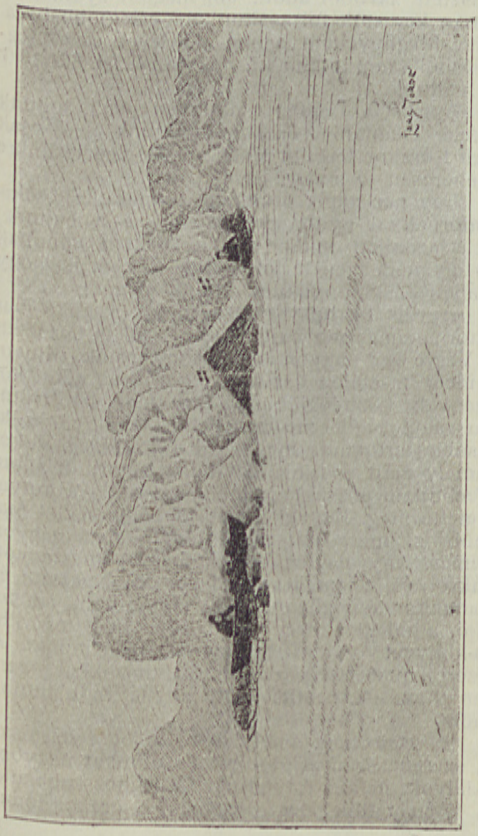
fordulnunk. Petermann-földig az út valószinüleg 410 km. (a valóságban Fligely-fokig 670 km. volt); ez útat megtennünk azonban bizonyára a legnagyobb fáradságunkba fog kerülni. A kérdés csak az, ne kisértsük-e meg legalább a 87°-ot elérni? Tamás vagyok benne, hogy ez sikerülni fog, ha csak a jég meg nem javul.

Április 6. Reggeli 2 órakor 24.$_2$° C. A jég felszine mindig rosszabb. Tegnap csaknem kétségbe ejtett és midőn ma reggel megállapodtunk, mármár el voltam tökélve, hogy visszafordulok. Még egy napig azonban még megyek előre, hogy lássam, vajjon a jég felszine csakugyan oly rossz-e amint az előttünk emelkedő 10 m. magas jégbuczkóról látszik. Tegnap alig tettünk meg egy pár km.-nyi útat. Csatornák, dombláncok és hepehupás jég volt mindenfelé. A szánok folytonos emelése, sőt hurczolása képes lett volna óriásokat elfárasztani.

Április 8. Nem, a jég mindig rosszabb lesz és mi nem jutunk tovább; egyik láncz a másikat követte; útunk csupa jégtuskón vezetett át. Ma reggeli 2 órakor indultunk útnak és folytattuk ezt, ameddig csak birtuk, amiközben a szánt csaknem folytonosan vinnünk kellett; végre azonban a dolog mégis nagyon rosszra fordult. Én hóczipőkön jó darabra előre siettem, de nem találtam módot arra, hogy előbbre juthassunk; a legmagasabb jégdombról is csak ugyanaz az egyenlőtlen felület volt látható. Nincs értelme, hogy tovább haladjunk; föláldozzuk a drága időt és nem érünk el vele semmit sem.

Eltökéltem tehát, hogy visszatérünk és egyenesen Fligely-foknak tartunk.

Legmagasabb, északnak fekvő pihenő helyünkön nagy lakomát csaptunk, amely húsból, kenyér-, vaj-, száraz csokoládéból, áfonyából és forró,

Legészakibb tanyánk. É. sz. 86° 13' 36" (1895. ápr. 8.)

fölerésztett savóból állott. Jól megtelt gyomorral, vidáman kerestük föl zsákunkat, e legjobb baratunkat. Megfigyeltem a nap delelését és e megfigyelésből számítottam ki, hogy az é. sz. 86° 13·6' alatt voltunk.

Aprilis 9. Tegnap csakugyan megindultunk hazafelé. Délutáni 2 órakor indultunk el és csak reggeli 1 órakor tértünk pihenőre. Meglepetésünkre meglehetősen jó útat találtunk.

Egy pár napig útunk jó is maradt; csakis a csatornákkal gyült meg egy kissé a bajunk; ezek is azonban inkább útunk mentén vonultak el és így nem igen tartottak föl. Hiszem is, hogy napjában 22 km.-nyi utat tettünk meg.

Aprilis 14. husvét vasárnapja. Tegnap már a csatornák nagyobb bajt okoztak; fel is tartóztattak. Végre egy nagyon is széleshez értünk. Miután egy ideig hasztalan kerestem átjárót, az adott körülmények közt legjobbnak tartottam sátort ütni és husvét előestéjét megünnepelni. Azonkivül szükségesnek tartottam, megmérni a szélességi fokot is, amely alatt voltunk. Miután a sátorunk állott, én bebujtam a zsákba, Johansen pedig a kutyákat etette meg. Egyébként, ha a hőmérséklet magasabb is, mint 30°, még mindig nem nagyon kellemes, egy megfagyott zsákban, a megfagyott ruhákról és csizmákról a jeget fölolvasztani és ugyanakkor a megfigyeléseket kiszámítani, azután a fájó, a hidegtől megdermedt ujjakkal a logarithmus-könyvet forgatni. Nagyon is lassú munka ez és ezért a husvét vasárnapját számításokkal fogom tölteni; az est beállta előtt aligha indulhatunk tovább.

A csatornán, amely husvét előtt feltartóztatott, szerencsésen átjutottunk és útunkat nagyobb akadályok nélkül folytattuk. A leghosszabb útat apr. 17-én tettük meg. Reggeli $7^1/_2$ órakor indul-

tunk el és miután délben egy-két órát pihentünk, esteli 9-kor tértünk éjjeli szállásunkra. A jég nem volt ugyan már olyan jó, mint eddig, de azért a kutyák húzhatták a szánt minden segítség nélkül is. Meg vagyok győződve, hogy mostanáig 126 km.-rel jutottunk előre.

Április 19. Már csak 2 vagy 3 napra van a kutyák számára eledelünk; remélem azonban, hogy valamivel tovább beérjük vele és ez okból először a legrosszabb kutyákat fogjuk a többieknek eledelül adni. Tegnap „Perpetuum"-ot öltük meg. Ez a leölés valami borzasztó, de mit tegyünk? Mindeddig késsel végeztük a dolgot; de ez nem elégít ki; azért tegnap abban állapodtunk meg, hogy kötéllel fogjuk megfojtani. A szokásos módon a kutyát egy jégtuskó mögé vezettük, hogy a többiek ne lássák, mi történik, azután az állat nyakára hurkot vetettünk és a kötél két végét húztuk ahogy csak birtuk, de eredménytelenül. A hidegben kezeinkből minden érzés kiveszett és azért nem maradt egyéb hátra, mint ujból a késhez nyulni. A lelövés mindenesetre kényelmesebb és irgalmasabb lett volna; ámde az értékes puskaporunkat nem volt szabad a kutyákra vesztegetnünk, mert jöhet idő, amikor arra nagyon is szükségünk lesz.

A tegnapi megfigyelések azt mutatják, hogy az é. sz. 85° 57·8' alá jutottunk. Az időjárás még mindig egyformán szép és a hideg 20 és 30° között van, ami csak kellemesnek mondható. Reánk nézve mindenesetre szerencse, mert ha nem úgy volna, a csatornák tovább volnának nyitva. Legforróbb vágyam most, szárazföld közelébe jutni, mielőtt a csatornák útunkat nagyon is megnehezítenék.

A következő napokon meglehetősen sima jégen vezetett keresztül az útunk. Április 26-án vet-

tem észre először állatnyomokat. Egy sarki róka lehetett, mely még nem régen keresztezte a mi útunkat. Mi az Isten csodáját kereshetett e kietlen vidékeken egy állat? Talán van közelben szárazföld? Önkénytelenül is keresni kezdtem, de az idő egész napon át ködös volt. Nemsokára utána másik rókanyomot vettünk észre. Szinte érthetetlen, hogy honnan szedik ez állatok itt az élelmüket; valószinüleg a jég közt megnyiló csatornákból szednek ki kis rákféléket. De miért hagyják el a partokat és jönnek ide? Ezt nem tudom magamnak megfejteni. A rókanyomok láttára kezdtem medvenyomokat keresni; ha ilyeneket találhatnék, nagyon megörülnék, mert ebből azt következtetném, hogy útunk lakhatóbb vidékek közelébe vezet. Ki is számítottam, hogyha Petermann-földje körülbelül ott van, ahol Payer mondja, 223 km.-nél nem kell nagyobb útat megtennünk.

Április utolsó napjaiban is mutatkoztak csatornák, de e hó utolsó napján egészen nyilt tóra bukkantunk, amely utunkat a szó szoros értelmében keresztezte. Hosszabb ideig együtt kerestünk rajta átjárót; azután magam egyedül valami 4 km.-nyire futottam a partja mellett anélkül, hogy a kivánt czélt elérhettem volna. Nem maradt tehát egyéb hátra, mint tanyát ütni és az éjjelt a széles csatorna partján tölteni. Éjjel már azon gondolkoztam, hogy megrongált kajakjainkat kijavítjuk és csónakon megyünk át, de szerencsénkre másnap az összébb szoruló csatornán sikerült szánainkon is átjutni.

Május első napjaiban az időjárás enyhült és a köd meg hóesés miatt messzebbre nem láthattunk el. A nyilt csatornák is keserítették életünket; rajtuk csak nagy kerülőkkel, tehát nagy időveszteséggel juthattunk át. Végtelen kínlódásból állott az életünk! Mit nem adtam volna ekkor

azért, hogyha szárazföldre bukkantunk, ha biztos út előtt álltunk volna, a hol a napi meneteket ki lehet számítani és a hol e végtelen sok csatorna által okozott gondok többé nem gyötörnének! Senki sem tudja, hogy mennyi fáradság fog még ebből származni, mennyi kellemetlenséggel kell még megküzdenünk, mielőtt szárazra érünk: kutyáink száma pedig folyton fogy. A szegény állatok mindent megkapnak, amit nekik adhatunk, de mit használ az? Én oly fáradt vagyok, hogy hóczipőimön alig tudok egyenesen megállani és ha elesem, csak azt kívánom, hogy fekve maradjak és így a fölkelés fáradságától meneküljek meg.

Ma is május 4-én reggeli 5 órakor egy széles csatornához érkeztünk és mivel lehetetlennek látszott, hogy rajta a kutyákkal ily fáradtan átjussunk, partján tanyát ütöttünk.

Május 8-án meglehetősen hosszú útat tettünk meg. A jég ugyan nem volt a legjobb, mindamellett folytonosan haladtunk előre. Itt-ott egészen sima felületeket is találtunk. Az idő, midőn reggeli $2^1/_2$ órakor útnak indultunk, egészen szép volt. A magam szánjába már csak négy kutyát foghattam be; ezek egyike kibujt a kötelékeiből és megszökött; csak este csiphettük meg, amikorra is büntetésből megöltük. Délután az ég elborult, a szél erősebb lett és 3 óra felé valóságos hózivatar támadt. Az útat nem lehetett látni; minden fehér volt, kivéve egyes helyeket, ahol a jégtuskók kék szine ki-kikandikált. Eközben a jégfelület is mindig rosszabb lett és olyan hepe-hupás jégfelületre jutottunk, amilyet azelőtt nem láttam. Eleinte azt hittem, hogy e nehézségeken csakhamar át fogunk jutni, de miután ebben csalódtunk, jónak láttam tanyát ütni. Szerencsénkre épen egy jó tanyahelyet találtunk; különben ilyen időben, amikor semmit

sem lehetett megkülönböztetni, nehéz lett volna egyet fölfedezni.

Útunkban most uj nehézségre akadtunk. Az időjárás oly ködös és zivataros lett, hogy emiatt is csak nehezen juthattunk előre. A jég is rosszabbodott, minél inkább közeledtünk a szárazföld felé; azonkivül rajta a hóréteg is vastagabb és lazább, mint azelőtt. A kutyák fogytával tehervonó erőnk is apad; az életben levő kutyák pedig lusták és csak folytonos nógatásra huzzák terheiket.

Május 17-ét, alkotmányunk kivívásának évfordulóját, mi is megültük. Elindulásunk alkalmával meg voltam győződve, hogy ezen a napon már száraz földön leszünk, de a sors másképen akarta. Mig otthon mindenki örült és vigadott, mi e gonosz úszó jégen kinlódtunk, azt sem tudva pontosan, hogy hol vagyunk és hogy minő távolság választ el az ismeretlen szárazföldtől, amelyen — hitünk szerint — az önfentartásunkra szükséges élelmi szereket meg fogjuk találni.

A május 17-ke azonban bennünket is részesített egy meglepetésben. Amint ugyanis útra keltünk, hogy átkeljünk azon csatornán, amely előtte való nap feltartóztatott, oly hangok ütötték meg füleimet, a melyek a narválok szuszogásához hasonlítottak. Johansen — amint mondta — már egész reggel hallotta e hangokat, de azt hitte, hogy a távoli jégtorlódás hangjai. Ennek daczára megfigyelő állásba helyezkedtem és néztem a jég azon nyílása felé, a honnan a hangok hallatszottak, — és ime egyszerre csak felbukkan egy narvál feje, utána egy másiké. Átszóltam tehát Johansennek, hogy narválok vannak a vizben; azután odafutottam a szánomhoz és előszedtem a puskámat; rövid idő mulva kéznél volt a szigony is és én megindultam az állatok üldözésére. Időközben az állatok azon jégnyilásból, a melyben voltak, eltüntek; de hang-

juk a keletnek fekvő lyukakból áthallatszott. Követtem őket oda is, de bár az állatokhoz egyszer vagy kétszer elég közel jutottam, puskámat nem használhattam. Volt ugyan erős kilátásunk arra, hogy ha egy napig közelükben maradunk és a nyilások egyikét állandóan szemmel tartjuk, valamelyik állatot lelőhetjük, azonban erre nem volt időnk. Különben ha egy narvált el is ejtünk, belőle nem sokat vihettünk volna magunkkal, mivel szánjaink amúgy is elég nehezek voltak.

Egy pár napig ezután bár nem oly gyorsan, de mégis haladtunk előre. Május 23-án ellenben igen rossz napunk volt. Erről naplómban a következőket találom följegyezve:

Május 24. — 7.4° C. Tegnap volt valamennyi közt a legrosszabb napom. A csatorna, a mely azelőtt való napon megállásra kényszerített, rosszabbnak bizonyult, mint valamennyi előbbi. Éjfél utáni egy órakor, reggelink után, mialatt Johansen a sátort foltozta, én egy átjáró keresésére indultam; 3 óra hosszat kerestem anélkül, hogy találtam volna. Nem tehettünk tehát egyebet, mint partjai mentén kelet felé menni; végre is csak át kellett valahol jutnunk. Amde ez is tovább tartott, mint hittük. Midőn oda értünk, ahol a csatorna végződni látszott, a jégtömegeket körös-körül összetördelve találtuk és az egyes darabok szédítő gyorsasággal surlódtak egymáshoz; sehol sem tudtunk biztos átjárót találni. Egyik perczben azt hittem, hogy talán mégis átjutunk; de a másik perczben, midőn a szánokkal oda értem, csak nyilt vizre találtam. Mindamellett nehány merész manőverrel egyik jéglapról átjutottunk a másikra, még pedig mindig kelet felé haladtunk, hogy végre keresztülhatolhassunk. A jég alattunk és körülöttünk torlódott és gyakran igen nehéz volt tovább menni. Gyakran azt hittük, hogy már átugrottuk az árkot, de csakhamar megcsalo-

dott tekintetünk előtt ujabb repedések és csatornák tüntek föl. Ez azután a kétségbeesés szélére juttatott.

Ugy látszott, soha sem lesz vége. Bármerre fordúltunk, minden oldalról csatornák tátongtak felénk. A felhős égbolton minden irányban a viznek sötét szinű tükröződése látszott. Valóban úgy tetszett, mintha a jég minden felé összetöredezett volna. Ámbár éhesek és a végsőig elcsigázottak voltunk, mégis eltökéltük, hogy mielőtt déli pihenőre térnénk, hacsak lehet, az előttünk feltornyosodó nehézségeket leküzdjük. De végre is elvesztettük ez irányban reményünket és egy órakor, kilencz órai munka után, elkezdtünk enni. Sajátszerű, hogy legyen a dolgok állása még oly rossz: ha az ember egyszer a zsákban van és előtte az ebéd, minden gondját elveti; megelégedett állattá lesz, amely mig a szemét nyitva birja tartani, eszik és jóllakik. Boldog könnyelműség! 4 órakor ujra munkához fogtunk és harmadfél órai nehéz fáradozás után végre az utolsó csatornán is túl voltunk és előttünk egy kedves síkság terült el. Ezen napon összesen tizenkét óráig voltunk e munkával elfoglalva. Ezenkivül magam 3 óra hosszáig követtem egy csatornát ugy, hogy az én részemre 15 órai munka jutott. Alaposan ki voltunk tehát merülve. Hányszor zuhantunk be a jégtuskók közt eltakaró csaló hótakarón át a vizbe, Isten a megmondhatója. Reggel csak nagy nehezen tudtam belőle kimenekülni. Bizva hóczipőimben, szaladtam a jégen, amelyet keménynek tartottam, midőn egyszerre alattam a talaj sülyedni kezdett; szerencsére volt közelemben nehány erősebb jégdarab, ezekre ugrottam tehát, mig a havat, a melyen előbb állottam, viz takarta el. Más körülmények közt valószinüleg ez iszapjégben jó darabot usznom kellett volna, ami tekintve, hogy egyedül voltam, nem nyujtott volna különös élvezetet.

Pihenő közben megfigyeltem a nap delelését és kiszámítottam, hogy az é. sz. 82°52' alá jutottunk. Nagyon sajátszerű, hogy még mindig nincs semmi nyoma a szárazföldnek. Nem tudom másképen a dolgot magamnak megmagyarázni, mint hogy nehány fokkal messzebb jutottunk el kelet felé, mint a hogyan számítottuk.

Eltelt ezután még május hava is és mi kénytelenek voltunk folytonosan küzködni e ködös időben, mély hóban, hogy előbbre juthassunk; most is legnagyobb akadályul a csatornák szolgáltak, amelyek minél tovább jutottunk, annál gyakoriabbakká lettek. Már-már ugy tünt föl a dolog, mintha csupa úszó és mozgó jég között volnánk, amely a nap melege következtében teljesen összetöredezett.

Junius első napjai sem hozták meg a kivánt változást. Naplóm a következőket mondja:

Jun. 1-én. Ez a hónap sem fogja meghozni a szárazföldet, amely után annyira epedünk? Hinnünk és remélnünk kell, hogy igen, ha lassan telik is az idő. A szerencse sajátsagos és csodás valami. Tegnap reggel e naptól lehetőleg keveset vártam; a nagy hóesés miatt alig láttunk valamit és az ellenkező szél is erős volt. A helyzet nem javult, midőn elindulásunk után csakhamar egy csatornára bukkantunk, amely csaknem áthághatatlannak látszott; körülöttünk pedig minden sötét volt. És mégis jobbra fordult a dolgunk. Egy meglehetős kerülővel a csatornán átkelhettünk, amire szép, síma jégfelületen jó darab útat tettünk meg. Csakis fél hét felé zárták el útunkat ujabban a keresztülkasul huzódó csatornák. Másfél óráig kerestem átjárót, de nem találtam, és igy tanyát ütöttünk, reménylvén, hogy másnap helyzetünk javulni fog. Most itt van a reggel, de nem tudom, vajjon a csatornák összébb szorultak-e vagy nem. Tegnap

este 9-kor ütöttük föl a sátorunkat; amint ezzel készen voltunk, kiderült; a szél is lecsendesült. A látóhatár nyugaton és délnyugaton elég tiszta volt; egyebet azonban nem láthattunk, mint azt a vizet visszatükröztető égboltot, amely felé már régen közeledünk és amely most magasabbra nyúlik föl; szerencsére tehát közeledünk feléje. Ha csak már elértük volna! Itt előttünk más állapotok lehetnek, azt nem kétlem. Mennyire vágyódom e változás után!

Csodálatos ez a különbség! Ha csak szárazföldre érünk, mielőtt élelmi szereink elfogynak, biztosítva éreztük volna magunkat ugyanazon földön, ahol Payer a maga hite szerint biztosan éhhalállal mult volna ki, ha nem sikerül a Tegethoffot elérnie. Persze ő nem bolyongott $2^1/_2$ hónapig a 86 és 88 fok közt az uszó jégen anélkül, hogy egy élő lényt is látott volna.

Nem különös-e? Egész éjjelen át, valahányszor fölébredtem, a nap sugarai áthatoltak a sátor selyemfalain; oly melegen sütöttek, hogy már a csatornáktól és örökös kinlódásoktól távol a hazai nyári időről álmodoztam. De amint $9^1/_2$ órakor fölkeltem, hogy főzzek, a nap arcza elborult és a hó ismét sürű pelyhekben szállott alá. Ez csaknem minden nap ismétlődik. Az-e ennek az oka, hogy a nap itt akar tartóztatni, arra akar birni, hogy bevárjuk a nyarat, mikor a jég összetöredezik és a viz színéről eltisztul? Félek, hogy még ez lesz a vége. De még akkor is, ha élelmi szereinkkel győznök ezt az időt bevárni és ha volna is kilátásunk, hogy vadat lőjjünk, mégis későn érkeznénk meg a Spitzbergákra és valószinü volna, hogy a telet ott kellene töltenünk, mialatt otthon a mieink még egy évig kénytelenek volnának ránk várakozni.

Mivel a csatornán, amely elé jun. 1-én érkeztünk, a szánokkal semmiképen sem tudtunk át-

jutni: föl kellett kajakjainkat szerelni. Ez azonban — mivel erősen megrongálódtak -- sok időbe került. Ez alatt megérkezettnek láttam az időt, hogy az ebédhez és reggelihez való élelmi szereinket lemérjük és velök ily módon takarékoskodjunk. Junius 4-én tettük ezt meg először, amidőn is mindegyikünknek reggelire 50 gramm vaj és 200 gramm aleuronat-kenyér jutott. Meghatároztam tanyahelyünk fekvését és azt találtam, hogy az é. sz. 82° 17.8' és a k. h. 61° 16.5' alatt javítgattuk kajakjainkat.

Még kajakjainkkal teljesen készen sem voltunk, midőn a szél az útunkban álló csatornákat — összeszorítván a jeget — mind eltüntette. Junius 9-én tehát szánjainkkal újra útnak indultunk, a minek nem csekély mértékben örültünk. A jég felülete sík volt ugyan, de a frissen hullott hóban csak nagy fáradtsággal hatolhattunk előre. Azonkívül a csatornák is folytonosan uj és uj akadályokat gördítettek elénk. Eközben nekem kellett kerülő útat keresnem, mig Johansen a kutyákkal és szánokkal várt: e várakozás nem volt mindig a legkellemesebb; gyakran sokáig tartott, Johansen pedig ezalatt jól megázott; a szél is jól átfujta. Néha, midőn úgy látszott, hogy már vissza sem jövök, attól kezdett tartani, hogy nem szakadtam-e be valami csatornába és nem merültem-e el végleges en. Ha az ember a kajakon ül és vár és belebámul a magányba, nem egy fura gondolata támad; sokszor Johansen a közelében levő legmagasabb tuskóra kúszott föl, hogy aggodalommal körültekintsen a jégsikságon. Ha azután messze, messze, nagy távolságban fölfedezett egy kis fekete pontot, amely ide-oda mozgott, megkönnyebbült a szive.

Össze-vissza bizony egyhangú volt az életünk; egyhangúbbat képzelni sem lehet: nap-nap

mellett, egyik héten úgy mint a másikon, egyik hónapban úgy mint a másikban mindig egyformán kinlódni a jégen, amely néha jobb, néha rosszabb volt; mindig abban a reményben élni, hogy egyszer mégis vége lesz, de mindig hiába remélni és soha egyebet nem látni, mint jeget és mindig jeget. Sehol nem mutatkozott szárazföld, sehol nyilt tenger, ámbár ekkor már a Fligely-fok szélessége alatt kellett lennünk. Nem tudtuk, hol vagyunk, még kevésbbé, hogy hol fog ez a dolog végződni. Időközben élelmi szereink napról-napra fogytak és kutyáink száma is aggasztóan apadt. Eljutunk-e szárazföldre, mielőtt enni valónk elfogy — vagy egyátalában eljutunk-e?

Elmult junius 14-ke is, tehát egy negyed éve annak, hogy a „Fram"-ot elhagytuk és még mindig a véghetetlen jégsivatagban bolyongtunk. Csekély számú kutyáink már nem birták a szánokat húzni; ha nem fogtuk be magunkat is, minden második lépésnél megállottak.

Junius 18-án aggodalmainkat az is növelte, hogy a tengeráramlat észak felé szorított, tehát a mi útat az utolsó napokban nagy nehezen megtettünk, azt megint elvesztettük. A szél és az áramlatok tehát ide-oda dobáltak, élelmi szereink fogytak, kutyáink közül már csak három volt életben és mi még mindig nem tudtuk, mi lesz belőlünk. A mély és tapadó hó miatt különben is csak nagyon lassan tudtunk mozogni.

„Eközben — mondja naplóm jun. 20-ról — itt élet mutatkozik; az apró madarak, különösen mióta nyugati szél fuj, egész csoportokban jelennek meg és úgy csicseregnek, mintha sokkal délibb vidékeken lennénk. E madarak hirtelen megjelenése feltünő, de mit használ? Szárazföldet nem láthatni; az út pedig oly gyalázatos, aminő csak lehet. Jó langyos idő, amely a havat hirtelen elolvasztaná,

szintén várat magára. Tegnap reggeli előtt kimentem dél felé, hogy megnézzem, milyenek a tovább jutásra nézve a kilátásaink. A jég egy darabig sima felületű volt, de csakhamar rosszabbak lettek a csatornak, mint bármikor azelőtt. Arra az elhatározásra jutottam tehát, hogy kajakjainkat készenlétbe kell helyeznünk és ha lehet, a csatornákon eveznünk kitüzött czélunk felé. A hó változatlanul nedves volt, ugy hogy a jégdombok közt — pedig nem csekély szammal voltak — mindig bebesüppedtünk. Miként azelőtt, oly bőven most nem reggelizhettünk; fejenként mindegyikünknek 50 gramm kenyér és 50 gramm pemmikán jutott. Azután hozzáfogtunk és kajakjainkat hoztuk rendbe."

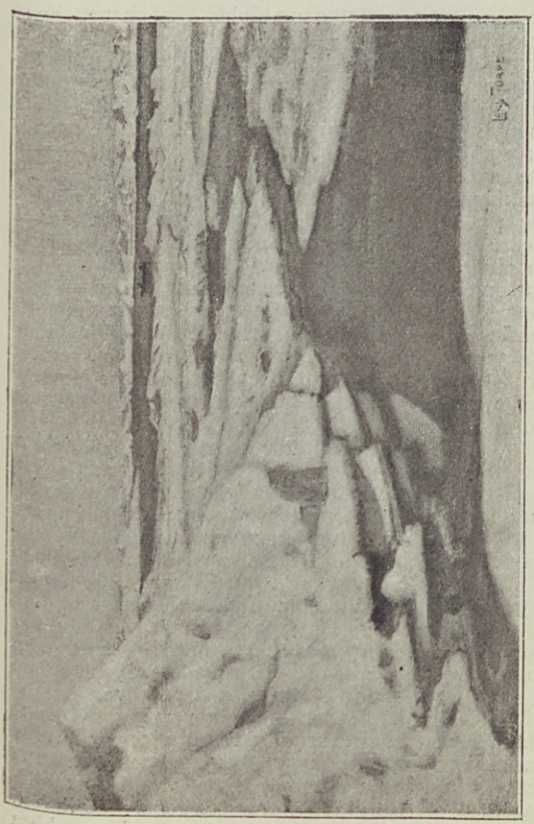
Frugális vacsora után, amely egy-egy embernek 60 gramm aleuronat-kenyérből és 30 gramm vajból állott, bebujtunk zsákjainkba, hogy ameddig csak birunk, aludjunk és igy evés nelkül üssük agyon az időt. Most már csak arra kell törekednünk, hogy addig birjuk ki, mig a hó elolvadt és mi könnyebben juthatunk tovább. Délutáni 1 órakor fölkeltünk és valamivel jobb reggelit költöttünk el, de most már nem szabad annyit ennünk, mint a mennyit akarunk. Örülünk, hogy uj taktikához nyulhatunk, azaz a helyett, hogy a csatornákat megkerülnők, föl fogjuk keresni és belőlük hasznot húzva igyekezünk majd tovább jutni. Valamennyire mindenesetre fog ez helyzetünkön segíteni és minél messzebb jutunk el dél felé, annál több kilátás van csatornákra meg arra, hogy puskáinknak is hasznát vehetjük.

Egyébként helyzetünk elég komor. Ebben a pillanatban nincs kilátásunk, hogy tovább juthassunk: járhatatlan, összetorlódott jég van mindenfelé; élelmi szereink gyorsan fogynak és semmi sem látható, amit lőhetnénk vagy foghatnánk. Éjjelenként ébren fekszem és agyamat avval gyötröm,

miként lehetne olyan útat találni, amely e nehézségekből kivezet. Nos, végre mégis csak fog ilyen nyilni?

Jun. 22. Fóka-husból, májból, szalonnából és levesből álló gazdag reggeli után délelőtti $9^1/_2$ óra van. Itt heverek és fényes álmokkal foglalkozom. Az élet ismét csupa napfény. Milyen jelentéktelen véletlenre volt szükség, hogy a dolgok állását egészen más szinben lássuk! A tegnap és a megelőző napok szomorúak és komorak voltak; már-már elnyelt a kétségbeesés. A jég járhatatlan volt; vadat nem lehetett találni: ekkor egészen váratlanul a kajak közelében egy fóka üti föl a fejét és körülöttünk elkezd uszkálni. Johansennek épen annyi ideje van, hogy egy golyót röpítsen a fejébe, mielőtt eltünnék; hullája a felszinen marad ugy hogy én szigonyommal elfoghatom; vele több mint egy hónapra való élelmi- és tüzelő szerünk van bőven. Most nem kell már sietnünk; kajakjainkat és szánjainkat kényelmesen rendbe hozhatjuk, esetleg foghatunk fókákat és várhatunk, mig a jég felülete megváltozik. Miután nem egy napon át éheztünk, reggel és este is teljesen jól laktunk. A jövőt most biztosnak és vidámnak látjuk.

Már pedig az a nap, amelyen e kedvező fordulat beállott, nem igérkezett valami fényesnek. A jégfelület rossz volt, a hó süppedékes, a csatornák gyakoriak. Ezért el is tökéltük, hogy csak a legszükségesebbekre szorítkozva, kajakjainkba ülünk és az evezők segítségével igyekezünk előbbre jutni. Miután szánjainkat és még életben levő 3 kutyankat az egymáshoz kötözött kajakjainkra raktuk, épen beléjük akartunk ülni, midőn közelünkben egy nagy fóka a vizben felütötte a fejét; én azonban czélszerűbbnek tartottam a lövéssel várni, mig mindennel rendben vagyunk, mert ez esetben biztosra vehettem, hogy megkapjuk, mielőtt ujra lebuknék. Termé-

Csatorna a jégben. (1895. jun. 20.)

szetesen nem mutatkozott többé. Ugy látszott, hogy ezek a fókák meg vannak büvölve; csak azért mutatkoznak, hogy bennünket föltartóztassanak. Ugyanis már előbb is láttunk kettőt; az egyikre rá is lőttem, de nem találtam. Miután a fóka eltünt és mi is rendbe hoztunk mindent, elkezdtünk evezni; ez a kajakokra rakott mindenféle czók-mók miatt nem volt ugyan könnyű dolog, de azért mégis csakhamar meggyőződtünk, hogy sokkal jobb, mintha ujra a szánokat kellett volna a jégen húzni. Végre el is jutottunk a széles csatorna tulsó szélére; én fölugrottam a jégre, hogy fölhúzzam a kajakokat, midőn mellettünk hirtelen erős locsogást hallottam. Egy fóka volt, mely ott pihent; csakhamar a másik oldalról is felhangzott a locsogás és utána harmadszor tünt föl egy óriási úszó fej, amely prüszkölve mozgott ide s tova és eltünt a jég szegélye alatt, mielőtt még puskáinkat fölkaphattuk volna.

Erősen meg voltunk győződve, hogy örökre eltünt; de alig huztam föl félig-meddig az egyik kajakot a jégre, midőn az az iszonyú nagy fej ismét fölbukott. Oda néztem a puskámra, de mivel a kajakon volt, el nem érhettem. „Kapja föl a puskáját Johansen, és lőjjön, de hamar, hamar!“ Abban a perczben csakugyan a puska agya Johansen arczánál volt és midőn a fóka a jégszegély alatt ujra el akart tünni, a lövés eldördült. Az állat földobta magát és a vizen uszva maradt, de fejéből folyt a vér. Én a szánt elerészteltem, megkaptam a szigonyt és mint a villám, a fóka kövér hátába döftem. Ujra el kezdett mozogni; még volt benne élet. Félvén, hogy a szigony vékony kötele el talál szakadni, ha az állat erős mozdulatokat akarna tenni, kirántottam tokjából a késemet és az állat nyakába döftem, hogy erős vérsugár szökelt ki belőle; és hogy zsákmányunkat még biztosabbra

fogjam, egy másik szúrást is ejtettem rajta. Eközben a szán, amely már félig a jégen volt, ismét csúszott lefelé; a kajakok pedig Johansennel és a kutyákkal tova úsztak. Johansen megpróbálta a szánt a kajakokra húzni, de hiába és így a szán az egyik végével a jégen, a másik végével pedig a kajakon lógott. Emiatt aztán a kajak kezdett elmerülni. Eközben én állottam a jégen és tartottam erősen drága zsákmányunkat, amelyet nem volt szabad elszalasztanom. Az egész dolog a legnagyobb zavar képét nyujtotta. Johansen kajakja azonban annyira félre hajolt, hogy már-már megtelt vízzel. Ekkor azután már nem lehetett tovább haboznom; elengedtem a fókát, megragadtam a kajakot és kivonszoltam a jégre. Ezután jött sorra a fóka; ez már nehezebb munka volt; ugyancsak kínlódtunk, mig végre sikerült a jégre kivonszolnunk. Örömünkben egy párszor körültánczoltuk az állatot; a vízzel csaknem egészen telt kajakkal és átnedvesedett holminkkal ekkor mit sem törődtünk. Itt volt most hosszú időre élelmi szerünk és tüzelő anyagunk; gondjaink pedig egy csapásra eltüntek.

Miután átnedvesedett holminkat szárításra kiakasztottuk és egy jó tanyahelyet találtunk, fölütöttük sátorunkat és szétdaraboltuk zsákmányunkat. Joggal mondhatom, hogy ritkán voltak emberek az uszó jégen, akik oly boldogoknak érezték volna magukat, mint mi ketten, akik zsákjainkban ültünk és ettünk fókahúst, szalonnát és levest, amig a gyomrunkba csak belefért. Mindketten megegyeztünk abban, hogy izletesebb eledelekhez nem juthattunk volna. Azután belebujtunk zsákjainkba és aludtuk az igazak álmát abban a tudatban, hogy legalább a közel jövő miatt aggódnunk nem kell.

Véleményem szerint ebben a perczben jobbat nem tehetünk, mint hogy maradunk, ahol vagyunk, zsákmányunkból élünk, a szánon levő élelmisze-

reinkhez nem nyúlunk és bevárjuk az időt, mig a jég jobban összetöredezik vagy az út megjavul, azaz a hó elolvad vagy erősen összefagy.

Tanyahelyünkön tehát hozzáfogtunk ujra kajakjaink kisebb hibáinak kijavításához és vártuk az időváltozást; eközben egy másik fókát is sikerült elejtenünk, aminek következtében az élelmezésünkre vonatkozó gondot ujra hosszabb időre elodáztuk. A várakozás azonban csakhamar unalmassá vált.

Végre julius 6-án, két heti várakozás után, kezdett az idő olyanná lenni, mint mi akartuk; egész éjjel és másnap reggel is esett az eső; most már remélhettük, hogy a hó, amely annyira gátolt a tovább jutásban, el fog olvadni. Erre azonban még várnunk kellett. Időközben sikerült egy öreg és két kölyök jeges medvét lőnünk és ezek bőrével alvó zsákunkat annyira megjavitottuk, hogy egyfolytában 22 órát aludtunk.

A jótékony eső végre megtette a kellő hatást és mi julius 22-én reggel a „sóvárgás tanyáját" elhagyhattuk. Első nap jól is ment minden; a jég felülete ugyan nem volt sik, de a szánok sokkal könnyebbek voltak, mivel minden nélkülözhető dolgot hátrahagytunk és a hó nagy része is elolvadt. Az az előnyünk is megvolt, hogy mindenütt találhattunk ivó vizet és régi élelmi szereinkből is ettünk; de ezeket sem én, sem Johansen nem találtuk oly izleteseknek, mint hinni lehetett volna azután, hogy egy hónapig mindig csak húst ettünk.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Az első szárazföld.

Julius 24. Végre megtörtént a csoda. Megpillantottuk a szárazföldet, miután már-már lemond-

tunk róla! Csaknem két év letelte után ismét látunk valamit a végtelen fehér felületből a látóhatáron, valamit, ami kiemelkedik. E fehér vonal a magányos tenger fölött már évezredek óta megvolt és még évezredeken át meglesz. Mi azonban elhagyjuk a jeget és semmi nyomot sem hagyunk hátra. Számunkra uj élet nyílik meg, mig a jég mindig ugyanaz marad.

Mily sokáig volt álmaink tárgya ez a szárazföld és most megjelenik, mint valami vizió, mint egy tündérország! Hófehéren domborodik a látóhatáron, mint távoli felhők, a melyek — az ember attól fél — minden perczben eltünhetnek.

Tegnap jobban összetöredezett jeget találtunk, mint valaha; igen nehéz munka volt jéghátakon, amelyek hegyekhez hasonlítottak, völgyek és szakadékokon keresztül magunknak útat törni; de mi lelkesedtünk és ezért tovább is jutottunk. Midőn tegnap reggel előre mentem, Johansen fölmászott egy dombra, hogy körülnézzen. A látóhatár fölött egy sajátszerű fekete sávot vett észre; miként mondá, felhőnek tartotta és én nem gondoltam többé rá. De midőn később magam is felmásztam egy dombra, hogy a jégfelületet megnézzem, ugyanazt a fekete sávot pillantottam meg; a látóhatáron ferdén húzódott fölfelé valamihez, amit én felhőpadnak tartottam. Minél tovább nézegettem ezt a padot és a sávot, annál gyanúsabbnak találtam, mig végre arra indított, hogy előhozzam messzelátomat. Alig fordítottam a fekete sáv felé, midőn hirtelen eszembe jutott, hogy ennek szárazföldnek kell lenni, amely nem is lehet nagyon messze. Nagy glecser volt, amelyből fekete sziklák nyultak ki. Kevéssel utóbb a messzelátóval Johansen is meggyőződött, hogy valóban szárazföld van előttünk. Mindketten természetesen el voltunk ragadtatva. Később egy hasonló, hajlott fehér vonalat láttam

valamivel odébb keletre. Ezt azonban jó részben köd takarta és azért mindig változtatta alakját.

Ekkor azután felütöttük a sátrunkat és az alkalomnak megfelelő lakomát csaptunk; ettünk pemmikánt burgonyával, szárított medve- és fókahúst, medvenyelvet, továbbá medvezsirban sült kenyérdarabokat, Vril-ételt és vajat, végül egy-egy darab csokoládét.

„Lőjj gyorsan, ha nem akarsz vele elkésni!“

A szárazföldet oly közelfekvőnek tartottuk, hogy legkésőbben másnap estig — azt hittük — elérjük. Sőt Johansen biztosra vette, hogy még az este rajta leszünk. Ennek daczára még tizenhárom napon át kellett az úszó jégen folytonosan kinlódnunk.

Ez útunkban Johansennek egy medvével veszedelmes kalandja akadt. Épen egy csatornán

jutottunk át nagy nehezen és én a szánomat a jég szélén tartottam, hogy vissza ne csúszhasson, midőn Johansen, aki épen megfordult, hogy a szánját az enyémhez huzza, hirtelen elkiáltotta magát: „Hamar ide a puskát!“ Erre megfordulok és egy óriási medvét pillantok meg, amint épen a hanyatt fekvő Johansenre akarja magát vetni. Puskám után nyúlok, amely — a tokjában! — a kajakon hevert, de abban a pillanatban a kajak a vizbe csúszott le. Első gondolatom az volt, hogy én is a vizbe ugrom és a kajakból lövök; azonban csakhamar beláttam, hogy ez veszedelmes volna. Ezért amily gyorsan csak tudtam, a nehéz podgyászszal megterhelt kajakot elkezdtem a jég szélére visszahúzni; térden állva czibáltam a kis hajót, hogy a puskát kézhez keríthessem. Eközben nincs időm hátranézni, hogy lássam, mi történik mögöttem, midőn Johansen egész nyugodtan megszólal: „Lőjj gyorsan, ha nem akarsz vele elkésni!“

Képzelhető, mennyire siettem. Végre megkapom a puska agyát, kirántom, ülve megfordulok és fölhúzom a kakast. A medve alig két méternyi távolságban épen Kaifás kutyámnak készült véget vetni. Nem volt vesztegetni való időm. Egy lövésre leterítettem a fenevadat.

A medve bizonyára macska módjára jöhetett nyomunkban, hogy nem vettük észre. Mialatt tehát Johansen, semmi rosszat sem sejtvén és hátra sem tekintvén, lehajolt, hogy a kutya kantárszárát fölvegye, hirtelen a kajak végében egy hatalmas állatot pillantott meg; de azt hitte, hogy a kutyája. Mielőtt azonban még ideje lett volna meggyőződni, hogy ez az állat mégis egy kissé nagyobb, jobb füle mögé egy olyan pofont kapott, hogy a szeme csak ugy szikrázott, amitől, mint említettem, hanyatt vágódott. Eleinte kezeivel igyekezett védekezni és a medvét torkon ragadta és szorította, a

hogy csak tudta. Épen midőn a medve a fejébe akart harapni, mondotta amaz emlékezetes szavakat: „Lőjj gyorsan!“ A medve folytonosan felém nézett és kétségtelenül azon gondolkozott, hogy mit fogok én tenni. Azután pedig megpillantotta a kutyát és annak támadt. Johansen természetesen rögtön elereszteté az állatot és négy kéz-láb tovább csúszott, mialatt a medve az egyik kutyánkra mért oly csapást, hogy az fölordított, mintha csak tőlünk kapna verést. Johansennek azután sikerült föltápászkodnia és épen, midőn én lőttem, ő is megkapta a kajakján fekvő puskáját. Az egyedüli kár, amit a medve okozott, az volt, hogy Johansen jobb pofájáról egy kis piszkot kapart le úgy, hogy ott egy fehér sáv keletkezett, azonkivül a kezén is megsértette egy kissé.

Augusztus 6-án végre a szárazföld közelébe értünk; végre mögöttünk van az uszó jég és előttünk a nyilt tenger, nyilt, reméljük, mind végig. Ezen a napon, mindjárt elindulásunk után feltünt a glecser közel volta; ez fáradt tagjainkba uj erőt öntött és midőn a víznek sötét szinü visszatükröződése az égbolton mindig magasabbra emelkedett, már a keresztül-kasul vonuló medvenyomokkal sem törődtünk, csak siettünk előre. Menetközben gyakran gondoltam a tizezrek visszavonulására, midőn Xenophon katonái egy évig tartó küzdelem után végre a hegyről megpillantották a tengert és fölkiáltottak: „Thalatta! Thalatta!“ Hónapokig tartó bolyongásaink után a végtelen jégpusztákban mi is hasonló örömmel üdvözöltük a tengert.

Végre ott állottam a jég szélén. Előttem terült el a tenger sötét felszine a fehér úszó jégtáblákkal; messze a távolban meredeken emelkedett ki a glecser fala; és mindez ködös homályba volt borítva. Öröm szállotta meg e látványra szivünket, de szóval nem tudtunk neki kifejezést adni.

Mögöttünk voltak a gondok; előttünk a hazánkba vezető vizi út. Johansennek, aki kissé elmaradt, intettem a kalapommal, viszonzásul ő is lebegtette a magáét és teljes erejéből kiáltozott: „Hurrah!“ Az ilyen eseményt meg kellett ülni és meg is tettük, amennyiben mindegyikünk egy darab csokoládét evett meg.

Hozzáfogtunk azonnal a kajakok vizre bocsátásához. Természetesen jobb lett volna, ha mindegyikünk külön evez, de a hosszú nagy szánok miatt nem lehetett; hátrahagyni sem mertem őket, mert még jó hasznukat vehettük. Az adott helyzetben tehát nem tehettünk egyebet, mint hogy a két kajakot összekötözzük és a két szánt keresztben rájuk tegyük, egyiket elől, a másikat hátul.

Nagy szomoruságot okozott, hogy megmaradt két kutyánkat nem vihettük magunkkal, mert valószinüleg többé hasznukat nem vehettük és a kajakok fedélzetén sem igen férhettek volna el. Ezért meg kellett tőlük válnunk. Én lőttem agyon Johansenét és ő az enyémet.

Végre indulásra készen voltunk. Valóságos gyönyörüség volt, amint a kajakok a vizen tánczoltak és az apró hullámok oldalaikat csapkodták. Két év óta nem láttunk már ily nagy vízfelületet. Kényelmesen haladtunk, a széltől is hajtva, a szárazföld felé, amely után már hónapokig vágyódtunk. Egy ideig köd lepte a szárazföldet, de később eloszlott és így láthattuk magunk előtt a glecsert meredeken kiemelkedni a vizből. Nemsokára ott voltunk a lábánál, de mivel fala 16—20 meter magas volt, nem köthettünk ki mellette, hanem hosszában eveztünk nyugat felé. Az első napokban nem is üthettünk a szárazföldön tanyát, hanem kénytelenek voltunk az uszó nagy jégtáblákon sátort ütni. Augusztus 9-én azonban sikerült a

szárazra lépnünk és ekkor konstatálhattuk, hogy a szárazföld, melyet elértünk, kisebb-nagyobb szigetekből áll. Az egyiket elneveztem Éva-, a másikat Liv- és a harmadikat Adelaid-szigetnek, az egész csoportot pedig „Hoidtenland"-nak (Fehérföldnek). Helyzetünkből azt következtettem, hogy e szigetek a Ferencz-József-földhöz tartoznak.

Augusztus 10-én elhagytuk e szigeteket és miután itt-ott szánjainkat a jégen végighurczoltuk, másnap is evezve folytattuk útunkat. Este felé az uszó jég partján kikötöttünk és a mint már régebben szándékoztunk, szánjainkból jó darabot levágtunk, hogy mindegyik egy-egy kajakra elférjen és mi ne legyünk kénytelenek kettős kajakkal evezni, hogy gyorsabban haladhassunk. Eközben a köd, amely a környéket takarta, eloszlott és mi egész sor kisebb-nagyobb szigetet láttunk magunk előtt.

Augusztus 12-én elkészültünk a szánok megcsonkításával és miután részint vizen, részint a jégen továbbhaladtunk, aug. 14-én este elértük azt a szigetet, a melyre vágyódtunk. Ekkor tettük lábunkat két év leforgása után először olyan földre, amelyet jég nem takart. Nagyszerű érzés töltötte el lelkünket, midőn egyik szikláról a másikra ugrottunk és ez érzést még az is fokozta, hogy egy elrejtett szögletben a kövek közt mohot és virágokat, mákvirágot (Papaver nudicaule) és Saxifraga nivalist találtunk. Természetes, hogy ezt az eseményt is egy kis lakomával kellett megünnepelnünk, amelyet, mivel petroleumunk nehány nap előtt elfogyott, halzsir-tüzön készítettünk el. Végre jól is aludtunk a nélkül, hogy alattunk a jég kis tócsává olvadt volna.

Másnap azután ismét útra keltünk és miután viharral és jéggel küzködtünk és nem egyszer akaratlanul is tétlenségben kellett maradnunk, aug.

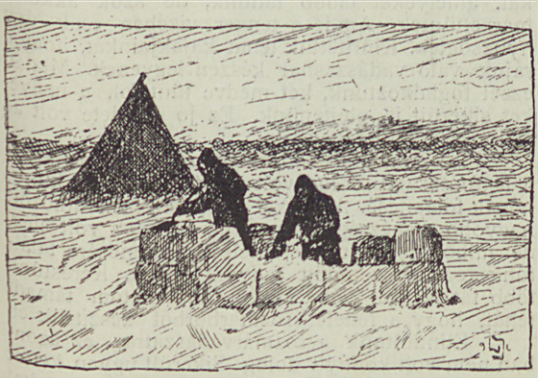
26-án egy ujabb vihar elől menekülendők, a szárazföldre léptünk, amely a Frederick Jackson szigetnek volt része; ezen tanyát ütöttünk. Alig léptünk ki a partra, midőn nem messze egy medvét pillantottam meg, amely felénk közeledett; lefeküdtünk tehát, hirtelenül partra vont kajakjaink mellé és vártunk. Midőn már elég közel volt, Johansen golyója leterítette. Miután az állatot lenyúztuk, a szárazföld belsejébe kirándulást tettünk, hogy uj birodalmunkat megtekintsük; nem kevésbbé voltunk meglepetve, midőn azon hely közelében, a hol a medvét először pillantottuk meg, két rozmárt vettünk észre, a mint a jégen nyugodtan hevertek. A messzebb levő vizben szintén feltünt egy ilyen állat, amely fejét minduntalan kidugta a vizből és oly erősen vett lélegzetet, hogy hangja messze el volt hallható. Később vettem észre, hogy közeledik a jég szegélyéhez, ahol másik két társa hevert; majd kiemelte fejét a vizből, agyaraival a jég szélébe kapaszkodott és úgy nézett át a másik két rozmárhoz. Midőn már ezeknek közvetlen közelében jelent meg, a nagyobbik, egy óriási öreg him hirtelen megmozdult. Fenyegető módon röfögött és nyugtalanul fészkelődött ide s tova. Az uj jövevény a jégen lehajtotta fejét, de azért óvatosan feljebb csúszott a jégre. Ekkor az öreg him egészen dühbe jött. Ide-oda forgolódott, ugatott és közeledett a jövevényhez, hogy agyarait hátába döfje. Ez utóbbi, aki vele nagyságra és erőre nézve vetekedett, alázatosan meghunyászkodott és mint a rabszolga a szultán előtt, fejét a jégre tette, mire az öreg him visszatért társához és ismét nyugodtan melléje feküdt. Az uj jövevény egy ideig meghunyászkodó helyzetében maradt, azután ismét megmozdult, hogy társaihoz közelebb jusson, de az öreg him erre ujabb támadó mozdulatokat tett, mire amaz tisztelettel visszahuzódott. Ez több-

ször ismétlődött, mig végre a jövevénynek sikerült társai mellett meghuzódni. Eleinte azt hittem, hogy ez egész eljárásnak oka valami édesebb vonzalom lehetett, de később meggyőződtem, hogy mind a három állat hím volt. Ily barátságos módon fogadják tehát a rozmárok vendégeiket. A csapat azon tagja, amely e vendégszerető fogadást teljesíti, amint látszik, erre a czélra ki van választva és én hajlandó vagyok elhinni, hogy ő a vezető, aki e méltóságra jutva, minden uj jövevénynek tudtára akarja adni, hogy neki engedelmességgel tartozik. Az állatoknak rendkivül kell szeretniök a társaságot, hogy az ily bánásmód daczára mégis fölkeresik a többieket és mindig egymás mellé szorulva hevernek. Midőn később hozzajuk visszatértünk, hogy lássuk őket, egy negyedik is volt mellettük; másnap reggel pedig a társaság már hat főből állott.

Miután a rozmárokat kedvünk szerint eleget nézegettük, visszatértünk előbbi helyünkre, az előbb leterített medve húsából bő vacsorát főztünk és sátrunk alatt a puszta földön lefeküdtünk aludni. A part szélén a sirályok iszonyú lármát csaptak, nem tudván megegyezni a medve beleinek fölosztásán; folytonosan verekedtek egymás közt és csunya rikácsolásuktól visszhangzott a környék. Kint a tengerben a rozmárok ugattak és lármáztak, de mindez a sátorban levő faradt harczosokat nem zavarta; azok mélyen aludtak, bár csak a puszta föld volt a vánkosuk.

Mivel az erős szél ellen erősen megrongált sátorunk igen kevés védelmet nyujtott és mivel a partok közelében a jég mindenütt összetorlódott úgy, hogy útunkat nem folytathattuk, eltökéltük, hogy, ha csak egy-két napra is, kőfalat állítunk föl, amely a heves szél ellen védjen. Egyéb eszközünk nem volt, mint egy szántalp; tisztán

kezeinkkel kellett dolgoznunk; meg is tettük ezt egész éjjelen át. Eleinte csak egy kőfalat terveztünk, de csakhamar kunyhó lett belőle. Ez a kunyhó nem volt valami csoda-építmény; mi barlangnak kereszteltük; magam benne kinyújtózni nem tudtam, lábaimat az ajtónál kellett ez esetben kinyújtanom. Szélessége akkora volt, hogy kettőnk közt épen a főzőkészülékünk fért el. A legrosszabb

„Barlangunk“ építése.

volt a magassága, mert a sátrunkból készített fedél alatt tisztességesen ülni sem birtunk.

Mivel még aug. 28-án sem volt mód arra, hogy tovább utazhassunk és az ősz is közeledett, elhatároztam végre, hogy a telet itt fogjuk tölteni. Abban a hitben voltam, hogy az Eira-kikötőből vagy Leigh-Smith téli szállásától még legalább 223 km.-nyi távolságban vagyunk. Jó időbe került volna, mig odaérünk és még ez esetben sem lehet-

tünk biztosítva arról, hogy ott kunyhót találunk. Ha tehát oda el is érkezünk, kétséges lett volna, vajjon a tél beállta előtt lesz-e elég időnk házat építeni és a télre elégséges élelmiszereket gyüjteni. Kétségtelenül tehát a legbiztosabbnak látszott, itt ütni föl a téli tanyát, midőn még elég vad szerezhető. Ez elhatározásunk után első gondolatunk volt, megszerezni azon rozmárokat, amelyeket előbb láttunk, de azok akkorra már eltüntek. Ámde a tenger vizében csak úgy nyüzsögtek. Kiürítettük tehát kajakjainkat, hogy a rájuk való vadászásnál készen legyenek. Mialatt ezzel foglalkoztunk, két medve tünt föl, a melyeket sikerült is elejtenünk. Ez jó kezdete volt az élelmiszer-gyüjtésnek.

Az ennivaló és tüzelőanyag gyüjtésén kivül a legfontosabb dolog volt ránk nézve egy kunyhónak fölépítése. A falakat fölépíteni nem ütközött nagyobb nehézségbe, mert hó és moh volt elég, de miből csináljuk a fedelet? Szerencsére találtunk egy idevetődött fenyőfa-törzset. Kerestünk több fát is, de hiába. Az a gondolatom támadt tehát, hogy a fedelet rozmárbőrből készítsük el.

Elindultunk a rozmárvadászatra; ez azonban nem volt könnyü dolog. Sikerült ugyan kettőt elejtenünk, de a vizből nem birtuk a nagy testeket kivonszolni a jégre, bármiként is erőlködtünk. Eltökéltük tehát, hogy a vízben fogjuk őket feldarabolni. Ez utálatos egy munka volt. A vizben az állatokon feküdtünk és oly mélyen vágtunk belé jük, amint csak a viz megengedte. Az még csak megjárta, hogy vizesek lettünk, mert az a gondolat biztatott, hogy majd csak megszáradunk ujra. Sokkal gonoszabb volt, hogy ruháink a zsirt és vért magukba szitták; pedig nem volt kilátásunk, hogy egy éven belül másokhoz jussunk. Mivel azonban télire tüzelőanyagot okvetetlenül kellett

szereznünk, ha a húsra nem is volt szükségünk: a munkát nem hagyhattuk abba. Mikor befejeztük és a sok szalonna egybe volt gyüjtve, nem csekély volt az örömünk.

Szept. 7-én végre hozzáfoghattunk téli kunyhónk építéséhez. Egy heti munka után állottak a falai! A fedelét rozmárbőrből és abból a fenyőfából készítettük, amelyet véletlenül megtaláltunk. Kunyhónk nem volt nagy, hossza 3·5, szélessége 1·8 métert tett ki; magassága pedig akkora, hogy még én is majdnem egyenesen állhattam benne. Mégis nagyon örültünk neki; hiszen mióta a „Fram"-ot elhagytuk, nem volt oly védett helyünk, hol tagjainkat kinyujtva, megpihenhettünk volna.

Építés közben azonban az élelmiszer gyüjtésével sem hagytunk föl. Sikerült is összesen 19 medvét és nehány rozmárt lőnünk.

Szeptember 28-án hurczolkodtunk be uj kunyhónkba, de az első éjjel még hideg volt, ámbár halzsir lámpáink éjjel-nappal folytonosan égtek. Végre is nem maradt egyéb hátra, mint alvó zsákjainkat megint előszednünk, amelyeket medvebőrökre terítettünk ki. Ennek daczára az egyenlőtlen felületü, köves talajon egész télen át mindig forgolódnunk kellett, hogy a kemény nyomást kikerüljük; ennek daczára sokat tudtunk aludni. A kunyhó egyik szögletében egy kis tűzhelyet építettünk. A rozmárbőrből álló fedélbe egy lyukat vágtunk és medvebőrből kéményt csináltunk; de ekkor nagyon is befujt a szél. Az egyedüli építőanyag, amivel ezenkivül rendelkezhettünk, hó és jég volt; ezekből csináltunk uj kéményt; persze ezt gyakrabban meg kellett ujítanunk; azonkivül oka volt, hogy a viz gyakran lecsepegett a tűzhelyünkre.

Főzésünk lehetőleg egyszerü volt. Reggel

medvehúst és levest főztünk; este pedig medvehússzeleteket sütöttünk. Reggel és este is nagy mennyiséget ettünk meg; de azért, ami elég sajátszerü, e táplálékot sohasem untuk meg, hanem mindig a legnagyobb étvágygyal fogyasztottuk el. Néha szalonnát is ettünk hozzá vagy a húsdarabokat halzsirba mártottuk be. Néha hosszabb idő telt el anélkül, hogy a zsirt csak meg is izleltük volna. De ha azután valamelyikünknek megint kedve kerekedett, a lámpából kihalászott egy pár megpörkölt szalonnát vagy evett azon szalonnadarabok maradékaiból, amelyekből a lámpa számára zsirt olvasztottunk. E maradékokat „sütemény"-nek neveztük el és mindig nagyon jóizüeknek találtuk. A „Fram"-ról hozott ennivalónkból is volt még egy kevés, amelyet nagy kövek alá rejtettünk el, hogy megóvjuk a rókák elől, amelyek mindent, amihez csak hozzáférhettek, még a hőmérőnket is, elhurczoltak.

Eközben az idő telt. A nap mindig közelebb és közelebb jutott a látóhatárhoz; okt. 15-én láttuk utoljára a délen levő hegyek fölött. A világosság gyorsan csökkent: kezdetét vette harmadik sarki éjjelünk.

Életünk most rendkivül egyhangúvá lett. Reggel főzéssel és reggelizéssel kezdődött. Ezután megint egyet szundikáltunk; majd ki szoktunk menni, hogy egy kis mozgást csináljunk. A szükségesnél többször azonban nem hagytuk el kunyhónkat, mivel ruháink, a zsirtól átázva, sok helyen kopottak vagy rongyosak levén, nem igen voltak alkalmasak arra, hogy velük a hideg téli időben sétálgathassunk. Megkisérlettük, hogy medvebőrökből csináljunk magunknak ruhákat; azonban jó idő kellett arra, hogy a bőröket a szalonnától és zsirtól megtisztítsuk és még sokkal több, hogy megszáritsuk. Erre az egyedüli mód az volt, hogy kunyhónk fedele alatt kiterítettük; ott azon-

ban mindig csak egy bőr számára volt hely. Midőn egygyel elkészültünk, mindenekelőtt fekvő helyünket kellett vele betakarnunk, mivel eleinte nyers, piszkos bőrökön feküdtünk, amelyek lassanként rothadni kezdtek. Midőn fekvőhelyeink száraz bőrökkel el voltak látva, alvó zsákot kellett készítenünk, mert az, amely gyapjutakarókból állott, idővel nem nyujtott elég védelmet a hideg ellen. Csakis karácsony felé sikerült egy ilyen zsákot medvebőrből megcsinálnunk. Igy tehát mindazon bőröket, amelyeket kikészíthettünk, elhasználtuk és azért még mindig azon ruhákat viseltük, amelyeket egész télen át hordtunk.

A séta is kétes gyönyörüség volt, mivel mindig erős szél fujt. Nagy jótéteményként fogadtuk, ha néha napján a szélfuvás szünetelt. Rendesen azonban a szél fütyült és úgy fölkorbácsolta a havat, hogy mindent ködbe burkolt. Néha napok teltek el és mi az orrunkat sem dugtuk ki a kunyhónkból; csakis a szükség kergetett ki, hogy olvasztani való jeget vagy egy medvesonkát, medvehust vagy zsirt hozzunk be. A mikor csak lehetett, tengervizet is hoztunk haza levesünk számára, mert a „Fram"-ról hozott só csakhamar elfogyott.

Ha visszaérkeztünk és ujra étvágyunk volt, elkészítettük a vacsoránkat, ettünk addig, amig teljesen jól nem laktunk, azután zsákunkba bujtunk, hogy a meddig csak lehetett, aludjunk és igy az időt agyonüssük. Nagyjából azonban kunyhónkban elég kényelmesen éltünk. Halzsirlámpáink segitségével a levegőt annyira megmelegitettük, hogy a hőmérő 0°-ot mutatott; a falaknál azonban jóval hidegebb volt. Ott a nedvesség gyönyörü jégkristályokká fagyott, hogy a kövek szép fehéreknek látszottak és szerencsés pillanatokban arról álmodozhattunk, hogy márványpalotában lakunk. De ennek a pompának megvolt a rossz

oldala is, amennyiben ha kint fölmelegedett vagy bent a lámpánk erősebb meleget fejtett ki, egész kis patakok folytak le a falról alvó zsákunkba. Fölváltva minden héten más-más volt a szakács és ez a fölváltás volt az egyedüli változatosság, amit életünk nyujtott.

Naplójegyzeteim ez időből nagyon soványak. Ennek főoka az volt, hogy életünk egyhangúsága miatt följegyezni valót nem találtunk. Az események hiánya jellemzi azon kilencz hónapot, amelyeket itt töltöttünk. Följegyzéseim közül idézem a következőket:

Deczember 10. Csunya szél fujt; Johansen ma arra a fölfedezésre jutott, hogy kajakja eltünt. Hosszabb keresés után végre eredeti helyétől egy pár száz méternyi távolságra megtalálta. A szél ugyancsak messze elhányta. Ugy látszik, sok lesz a jóból, ha már a kajakokat is elröpíti a vihar. Éjjelre egyszer csodálatosan csendes idő köszöntött be. A pompás időt fölhasználtuk és olyan nagy sétát tettünk, mint régen nem. Az embernek jól esik, néha napján a tagjait egy kissé mozgásba hozni, különben, azt hiszem, téli szállónkban egészen megdermednénk. Tessék csak elképzelni, deczember kellő közepén csak 12° hideg. Már-már azt hittük, hogy édes hazánkban vagyunk és nem a 81-dik szélességi fokon túl fekvő, örökös hóval takart országban.

Deczember 24. Ma van tehát karácsonyest. Kint hideg és szeles idő, bent hideg és csunya légvonat. Minő elhagyatott itt az élet! Még soha ilyen karácsonyestém nem volt.

Most gyujtják meg oda haza a karácsonyfákon a gyertyákat; beeresztik hozzájuk a kisdedeket, akik örvendve tánczolják körül. Ha ujból hazajövök, okvetetlenül rendezek a gyermekek

számára karácsonyi ünnepet. Ez az öröm korszaka és odahaza most minden házban ünnep van.

Szegényes eszközeinkkel mi is ünnepet ülünk. Johansen kifordította az ingét; én ugyanazt tettem és azután gatyát cseréltem. Továbbá meleg vizben egy kissé meg is mosakodtam, amiközben szivacsul és törülközőül a levetett gatyát használtam. Egész uj embernek érzem most magamat; a ruhák nem tapadnak úgy a testemhez, mint azelőtt. Vacsorára ettünk fiskegratimt, amelyet halzsirral, hal- és kukoriczalisztből sütöttünk. Holnap reggel csokoládét és kenyeret eszünk.

Deczember 31. Ez az év is végére jár. Érdekes, és mindenek daczára elég jó volt.

Odahaza most a lefolyt évet kiharangozzák. A mi harangunk a fütyülő szél, amely a glecseren és hómezőn végig sivít és dühöngve ordít, midőn a havat felhők alakjában kergeti maga előtt. A fjord mentén messze fölfelé láthatni a széltől kergetett felhőket és a hójegeczek csillognak a hold fényében. A téli hold pedig nyugodtan és némán lép át az egyik évből a másikba. Egyaránt veti fényét jókra és gonoszokra; nem tekint az uj év beköszöntésére, a nélkülözésekre, a forró vágyakra. Mi pedig magánosan, elhagyatottan élünk itt és sok száz mérföldnyire vagyunk távol mindattól, amit szeretünk. Az örökkévalóság könyvében ismét egy uj és tiszta lap van felütve és senki sem tudja, mit ir rá majd a gondviselés.

1896. jan. 1-én 41·5° C. Az uj év beköszöntött, az öröm, a hazatérés éve. 1895 fényes holdvilág mellett búcsuzott el és 1896. ugyanígy köszöntött be; ámde a hideg nagyon kemény; ezek voltak a leghidegebb napok, amelyeket mostanig átéltünk. Tegnap ugyancsak éreztem, mert ujjaim hegyei mind megfagytak.

Sajátságos egy élet ez itt, ahol az ember

egész télen át egy földalatti kunyhóban fekszik és nincs semmije, amihez nyúlhatna. Mennyire vágyódtunk egy könyv után! Mily kellemesnek látszott az élet a „Fram"-on, ahol egy egész könyvtárunk volt! Gyakran mondogattuk egymásnak, hogy milyen szép volna itt is az élet, ha csak valami olvasni valónk volna.

Az örökös hűseledel is — bár mindeddig kárát nem vallottuk — fölkeltette a vágyat a tésztanemüek iránt. Gondolatainkban sokszor varázsoltunk magunk elé egy nagy tál kalácsot, kenyeret vagy burgonyát. Elgondoltuk, hogy mily jól fognak e dolgok izleni, ha csak egyszer czivilizált emberek közé jutunk.

Borzasztók voltak a ruhák is, amiket viseltünk. Ha igazán kellemes órát akartunk magunknak szerezni, egy nagy világos, tiszta boltot állítottunk fantáziánk elé, amelyben nem volt más, mint uj, tiszta, puha gyapjuruhák, amelyekből mi tetszésünk szerint válogathattunk volna. Tessék elképzelni: tiszta ingek, mellények, puha, meleg gyapjú-nadrágok, pompás kényelmes kabátok és azután tiszta gyapjú-harisnyák, meg meleg papucsok — lehet-e ennél valami szebbről csak álmodni is? És mindezekhez egy római fürdő! Néha órák hosszat ültünk egymás mellett az alvó zsákban és beszélgettünk ezekről a dolgokról. Alig tudtuk elgondolni, hogy még jöhet idő, midőn ezeket a nehéz, zsiros rongyokat, amik testünket fedték, le fogjuk vethetni. Mint az enyv, ugy ragadtak a testhez. Lábaink szenvedtek a legtöbbet, mivel a nadrágunk erősen odatapadt a térdhez, úgy hogy ha mozogtunk, a czombon a bőrt horzsolta és tépte, mig az véres nem lett és ki nem sebesedett. A legnagyobb munkába került annak megakadályozása, hogy e sebekbe a zsir és piszok nagyon is be ne hatoljon. Soha még

annyira be nem láttam, hogy a szappan milyen nagyszerű találmány, mint most. Mindenféle kísérleteket tettünk, hogy testünkről a piszoknak legalább egy részét eltávolítsuk. A viznek nem volt rá semmiféle hatása sem; jobbnak bizonyult az, ha mohával és homokkal dörzsöltük. Még ennél is jobb módszer volt, ha kezeinket meleg medvevérrel és halzsirral jól bekentük és azután egy kis mohával megint ledörzsöltük. Ekkor oly fehérek és lágyak lettek, mint a legfinomabb női kezek és alig tudtuk elképzelni, hogy saját testünknek legyenek a tagjai. Ha e toilette-eszközökkel nem rendelkeztünk, még a legjobb volt, kezeinkről a zsirt késsel levakarni.

Ha már testünk tisztán tartása nagy nehézségekbe ütközött, ruháinkat tisztává tenni teljes lehetetlenség volt. Megpróbáltuk mindenféleképen: eszkimó-módra és a hogy mi szoktuk; de egyik módszer sem használt sokat. Ingeinket néha óraszámra főztük és midőn kivettük, azt találtuk, hogy épen olyan zsirosak, mint mikor betettük. Azután megpróbáltuk a halzsirt belőlük kicsavarni; ez valamicskével többet használt. Egyedül annak volt hatása, ha kifőztük és azután mig melegek voltak, késsel levakartuk őket. Ha egyik végüket fogaink közé fogtuk, másik végüket pedig balkezünkben tartottuk és jobb kezünkben kést tartva levakartuk, csodálatos mennyiségü zsirt sikerült róluk lekaparnunk. Ha ezután megszáritottuk, csaknem tisztáknak tarthattuk volna. A levakart zsir természetesen tüzelőszerünket szaporította.

Eközben hajunkat és szakálunkat megnövesztettük. Ollónk volt ugyan és ezzel hajunkat levághattuk volna; de mivel ruhákban nem nagyon bővelkedtünk, azt tartottuk, hogy melegebb lesz, ha hajunk annyira megnő, hogy vállunkat is takarja. Természetesen hajunk oly hollófekete volt

mint arczunk és midőn tavaszszal a nap világánál egymásra néztünk, azt találtuk, hogy fogaink és szemünk fehérje kisérteties fehérségben ragyognak. Egészben azonban egymás külsejéhez úgy hozzászoktunk, hogy semmi különöset rajta már nem találtunk és csakis midőn más emberekkel is találkoztunk és megtudtuk, hogy nincsenek velünk egy véleményen, akkor kezdtünk róla meggyőződni, hogy külsőnk ellen mégis csak tehetők ellenvetések.

Márczius 6. Most rossz a dolgunk. A halzsirral kiméletesen kell bánnunk; ezért sötétben alszunk és napjában csak egyszer főzünk.

Márczius 8-án, midőn a hús és szalonna fogyni kezdett, Johansennek sikerült egy medvét lőnie, aki a kunyhónk bejáratához vetődött és már-már be akart jönni. Hat hétig éltünk meg e medve húsából.

Miután április 2-án még egy medvét tettünk zsákmányunkká, volt a továbbutazásra elég szalonnánk és húseledelünk; hozzá is fogtunk tehát a különféle egyéb előkészületek megtételéhez. Pedig sok volt a tenni való. Először is gyapjutakaróinkból uj ruhákat kellett varrnunk, a szél ellen védő ruhákat foltoznunk és varrnunk, a komagereket talpalnunk, medvebőrből harisnyákat és kesztyüket kellett készítenünk. Azután medvebőrből egy uj, könnyü alvózsákot is csináltunk. Ez pedig sok időbe került; mi tehát kora reggeltől késő estig szorgalmasan dolgoztunk a varrótűvel. Kunyhónk egy csapásra szorgalmas szabó- és czipészműhelylyé alakult. Az alvó zsákban, a köves földön egymás mellett ültünk és varrtunk és gondoltunk a hazamenetelre.

Május első napjaiban a kunyhóban lázas tevékenység uralkodott. Mindig türelmetlenebbek lettünk és már tovább akartunk indulni, hogy a Spitzbergákra és onnan még ez évben hazajussunk.

Ámde sokat kellett még végeznünk. Midőn azon élelmiszer készletünket, melyet a „Fram"-ról hoztunk és a tél elején elástunk, előszedtük és a zsákokat fölnyitottuk, csak szomorú maradványokat találtunk; mert az ennivalók nagy része az őszi nedvesség folytán elromlott és megpenészedett. Lisztünk, a drága lisztünk penészes lett; el kellett dobnunk. A csokoládé szétázott és nem volt többé; a pemmikán szintén élvezhetetlenné vált. Csakis hallisztünk, egy kis aleuronatlisztünk és kevés, penészes kenyerünk maradt, amelyet halzsirban gondosan megfőztünk, hogy zsirossá és így táplálóbbá tegyük. Ha medvehúst száríthattunk volna, nagyon jó ennivalóra tettünk volna szert, de az idő zord és hideg volta miatt ezt nem tehettük. Nyers húst és szalonnát vittünk tehát magunkkal annyit, amennyit csak felpakolhattunk. Nagy nehézséget okoztak rövid szánjaink; hogy a rajtuk nyugvó kajakokat a jég meg ne rongálhassa, jó magasra kellett fektetnünk. Ezért is medve- meg rozmárbőrt raktunk alájuk.

Nagy nehézséget okozott egy uj sátor készítése is; az, amelyet a „Fram"-ról magunkkal hoztunk, már szóba sem jöhetett. A mi rongyok belőle megmaradtak, azt a sarki rókák pusztitották el, mert őszszel hús- és szalonnarakásainkat fedtük be vele, hogy a sirályok ellen védje ennivalónkat. A rókák össze-vissza tépték, megrágták és nagy darabokat el is hurczoltak, melyeket csak később szétszórva találtunk meg. Sokáig törtük a fejünket, miként lehetne egy uj sátrat összeállítani. Végre is abban állapodtunk meg, hogy a kajakokkal megrakott szánokat fogjuk egymással egyközüen felállítani; a szánok nyilásait hóval rakjuk majd tele; a fedélül szolgáló kajakokról pedig a vitorlavásznat hagyjuk lelógni; ily módon sikerült is a szél ellen védelmet szerezni. Igaz, hogy hava-

zásnál nem voltunk teljesen megvédve és sokszor elég fáradságunkba került, mig a hasadásokat és nyilásokat fölös ruháinkkal és egyebekkel betömhettük.

Fölszerelésünk legfontosabb része puskáink voltak; ezek szerencsére meglehetősen jó karban maradtak. Elindulásunk előtt még egyszer gondosan megtisztítottuk és halzsirral bekentük őket. Midőn lövőszerkészletünket megvizsgáltuk, nagy örömünkre azt találtuk, hogy még körülbelül 100 golyó- és 110 seréttöltésünk maradt. Szükség esetére tehát még egy nehány télre beérhettük volna.

TIZEDIK FEJEZET.

Haza felé.

Május 19-én egy keddi napon végre indulásra készen voltunk. Szánjaink felpakkolva készen állottak. Utolsó dolgunk az volt, hogy kunyhóinkat lefényképeztük és utunkról egy rövid jelentést egy pléhdobozba helyezve, kunyhónk gerendájára akasztottunk. Esti 7 órakor téli tanyánkat elhagytuk és megindultunk dél felé.

Első két nap, hogy járáshoz lassan szokjunk, csak nehány órát mentünk. 21-én el is értünk ama hegyfokhoz, amelyet már talán azon hitben, hogy ott más állapotokat találunk, Jó Reménység fokának kereszteltünk el, és rajta tanyát is ütöttünk. Mikor itt egy magaslatra felmentem, nem nagy távolságban nyilt vizet láttam; joggal remélhettem tehát, hogy már másnap kajakjainkat vizre bocsáthatjuk. Másnap azonban a hóvihar miatt nem hagyhattuk el a helyünket.

Miután kajakjainkon a még szükséges csekély javításokat megtettük és az idő is valamivel jobbra fordult, 24-én szánjainkra felhuzván a vitor-

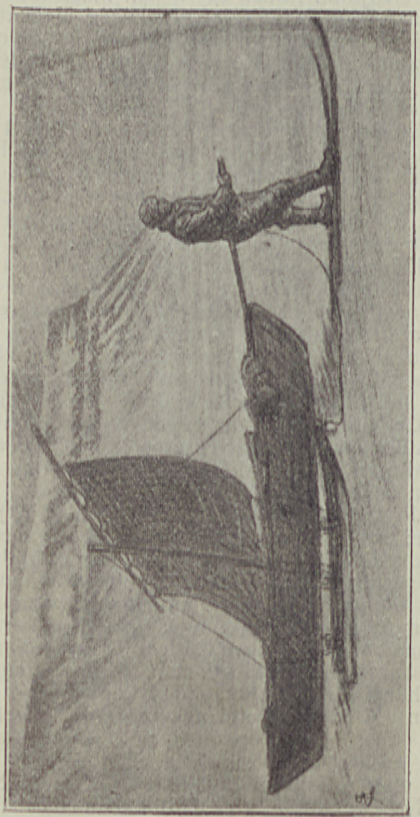
lákat, folytattuk útunkat. Már-már elértük célunkat, midőn a jégben mindenfelé elágazó repedésekre találtunk, amelyeket azonban a frissen esett hó eltakart. Mialatt Johansen a bevont vitorláját kajakjára kötözte, én előre siettem, hogy egy tanyahelyet keressek. Hirtelen azonban lábaim alatt a jég behorpadt és én egy széles repedésben, a melyet a hó szemeim elől eltakart, a vizbe estem. Próbáltam kimászni; de mivel hókorcsolyáim lábaimhoz voltak csatolva, ezeket a hócsomók és jégdarabok közül nem birtam kihúzni. Azonkivül a szerszám, melylyel a szánt húztam, nem engedte meg, hogy megforduljak. Szerencsére még esés közben szeges botomat a repedés tulsó oldalán a jégbe szúrtam; ennek segitségével és másik karommal a jég szélébe kapaszkodtam és nyugodtan fekve maradtam, várva, hogy Johansen utánam jön és kihúz.

Én meg voltam győződve, hogy látott elesni; de meg nem fordulhattam, hogy hátranézzek. Midőn pedig azt hittem, hogy már egy bizonyos idő eltelt, s éreztem, hogy a bot is meghajlik és a viz testemen mindig fölebb emelkedik: elkezdtem társamat hívni, de nem kaptam választ. Még hangosabban kiabáltam tehát segitségért, míg végre messziről hangzott Johansen „Halloh!“ kiáltása. Kis idő mulva, midőn a viz már mellemig ért és én nemsokára elmerültem volna, előkerült Johansen és kihúzott. Annyira el volt foglalva szánjával, hogy engem nem látott meg a vizben csak akkor, midőn utoljára segitségül hivtam. E tapasztalatnak az volt a következménye, hogy ezentúl óvatosabb lettem és lábamhoz csatolt hóczipőkkel vagyis hókorcsolyákkal többé ilyen jégre nem mentem. E baleset után végre a szárazföldre értünk, ahol csakhamar alkalmas tanyahelyet is találtunk. Itt a hózivatarok megint útunkat állották és mi csak

junius 3-án indulhattunk tovább. Ekkorra az a nyilt viz, amelyet előbb láttunk, eltünt; a nagy szél a jeget összébb szorította. Nekünk tehát a jégen kellett haladnunk. Élelmiszerünk is fogyóban volt. Midőn tehát egy rozmártársasághoz értünk, eltökéltük, hogy elviszünk magunkkal valamit, ezen különben megvetett eledelből; meg is lőttünk egyet, amely ott a helyszinén maradt. A puskalövés eldördülésekor a többiek egy kissé fölemelték a fejöket, de csakhamar ismét letették és tovább aludtak. Arra, hogy zsákmányunkat lenyúzzuk, amíg a többi állat körülötte feküdt, nem gondolhattunk; ezeket tehát így vagy amúgy a vizbe kellett kergetnünk. De ez nem volt könnyü dolog. Odamentünk hozzájuk, kiabáltunk, orditottunk, de erre csak nagy álmosan ránk néztek és meg sem mozdultak. Ekkor hóczipőink botjával kezdtük őket ütni; erre boszankodni kezdtek, agyaraikat a jéghez vágták, hogy a jégdarabok szerte repültek, de még mindig nem akartak helyükből mozdulni. Végre folytonos lökdöséssel és ütésekkel bekergettük valamennyit a vizbe. De ez is csak lassan ment: mindegyikkel külön-külön kellett elbánnunk. Mialatt társukat szétvagdaltuk, megint visszajöttek a jég széléhez, arra föl is kapaszkodtak és néztek ránk, mintha fölvilágositást akartak volna kérni azért, amit cselekszünk.

Miután kajakjainkra elég hust, szalonnát és vért raktunk föl, folytattuk útunkat; mivel pedig a jég és szél is kedvező volt, vitorláink egész éjjel hajtották szánjainkat. Reggel felé a nyilt vizhez értünk. Miután megpihentünk, kajakjainkat beeresztettük a vizbe. Különös érzés volt az, midőn ismét eveznünk lehetett.

Részint vizen, részint jégen haladtunk tovább. Jun. 12-én reggeli 4 órakor vitorlás szánainkkal keltünk útra. 6 órakor megállottunk, hogy egy

Vitorlás szánunk a jégen.

kicsit pihenjünk. Midőn egy közeli magaslatra fölmásztam, hogy a földrajzi hosszúság meghatározása végett megfigyelést tegyek, nem messze megpillantottam a vizet. Leérvén a dombról, a legrövidebb úton mentünk a nyilt viz felé és csakhamar el is értük.

Kajakjainkat összekötöttük, a vitorlát felvontuk és kedvező széllel tovább utaztunk. El is értük azt a hegyfokot, amelyet első célunkul kitűztünk. Itt azután észrevettük, hogy a szárazföld nyugat felé huzódik; mi tehát eljutottunk a déli végéhez azon szigetnek, amelyen átteleltünk.

Este kiléptünk a parti jégre, hogy magunkat egy kissé kijárjuk, mert a kajakban való üléstől lábaink szinte megdermedtek; azonkivül szerettük volna azt is látni, hogy meddig huzódik el a szigetnyugat felé, amiért is fölmentünk egy közeli dombra. Midőn a jégre kiszállottunk, az a kérdés merült föl, hogyan kössük ki drága kis hajóinkat. „Vegyük elő e czélra az egyik vitorlatartónkat", mondá Johansen. „De elég erős lesz-e?" kérdém tőle. Miután ez iránt kétségemet eloszlatta, úgy tettünk, amint ő ajánlotta.

Jó ideig le és feljártunk kikötött kajakjaink mellett; ezalatt a szél is alábbhagyott. Nyugodtan mentünk tehát föl a kiszemelt dombra. Midőn a tetejére értünk, egyszerre elkiáltja magát Johansen: „Nézd, ott úsznak a kajakjaink!" Szaladtunk lefelé, amint csak birtunk. A csolnakok ekkor már jól benn voltak a vizben. „Itt az órám", mondám Johansennek és lehető gyorsan ledobtam magamról nehány ruhadarabot, hogy könnyebben úszhassam. Mindent levetni nem mertem, mivel tartottam tőle, hogy görcsöt kapok. Beugrottam a vizbe, de a szél a szárazföld felől fujt és űzte maga előtt a könnyü kajakokat. A viz jéghideg volt. Nehéz munka volt a ruhákban úszni és a

kajakok gyorsabban haladtak előre, semmint én úsztam. Kétségesnek látszott tehát, vajjon elérhetem-e őket. Ámde velök úszott minden reményünk! Mindenünk rajtuk volt; még egy kést sem tartottunk meg magunknál. Hogyha görcsöt kapok és elmerülök, vagy ha kajakok nélkül térek vissza, körülbelül egyre ment volna. Összeszedtem tehát minden erőmet és úsztam; midőn elfáradtam, hanyatt vágtam magamat és úgy mentem tovább; ekkor láttam, hogy Johansen nyugtalanul jár-kel a jégen. Szegény fiú! Nem volt nyugta és a legborzasztóbbnak azt találta, hogy tétlenül kell maradnia. Nem sok reményt táplált az iránt, hogy czélhoz fogok jutni; de nem is változtatta volna meg a dolgok állását, ha ő is a vizbe ugrik. Később megvallotta, hogy ezek voltak életének legborzasztóbb pillanatai. Midőn azután ismét megfordultam, észrevettem, hogy közelebb vagyok a kajakokhoz; ebből ujra bátorságot merítettem és erőlködésem kétszeres lett. Lassan azonban érezni kezdettem, hogy tagjaim merevednek és minden érzésüket elveszítik. Tudtam, hogy nincs messze az idő, amikor nem birom majd többé mozgatni. De most már nem voltam messze a kajakoktól; hacsak egy kissé tovább birom ki, meg vagyunk mentve; és úsztam tovább. Mindig fogyott az erőm, de a távolság is összezsugorodott és én megint hittem, hogy a kajakokat elérem. Végre kinyujthattam a kezemet azon hóczipőért, amely rajtuk keresztben feküdt; megragadtam, vele a kajak széléhez húztam magamat — és meg voltunk mentve.

Igyekeztem felkapaszkodni, de egész testem a hidegtől oly dermedt volt, hogy ez lehetlennek látszott. Egy pillanatig azt hittem, hogy mindenek daczára mégis minden későn van. Ennyire juthattam, de a csolnakba felmászni nem birok. Egy idő

mulva azonban mégis sikerült az egyik lábamat a kajakon levő szán szélére feldobni és ily módon a csolnakba kapaszkodni. Itt ültem tehát, de ugy megmerevedve, hogy az evezés is nagyon nehezemre esett. De pihennem nem volt szabad, különben kővé fagytam volna. Dolgoztam tehát, ahogy csak birtam. Reszkettem, fogaim vaczogtak, de azért eveztem, gondolván, ha visszajutok a jégre, majd csak megint fölmelegszem. Végre sikerült partra jutnom. Meglehetősen ki voltam merülve és alig tudtam a csolnakból kimászni; a szárazra érvén, lábaim már alig birtak. Mig én dideregve és reszketve egy helyen állottam, Johansen lehúzta rólam a nedves ruhákat, föladta rám, ami száraz ruhám tartalékban volt és kiterítette az alvó zsákot. Jól beleburkolóztam, Johansen pedig a vitorlával és ami egyebet még talált, betakart, hogy a hidegtől óvjon. Sokáig feküdtem reszketve egy helyben, míg végre a testem lassanként kezdett fölmelegedni. Lábaimat azonban még hosszabb ideig úgy éreztem, mintha jégcsapok volnának, mivel ezek uszásom közben meztelenek voltak. Mialatt Johansen a sátort felütötte és a két alkából álló vacsorát főzte, elaludtam; álmomban társam nem zavart meg és midőn fölébredtem, az étel már készen, lassan főtt a tüzön. Az alka és a forró leves úszásom utolsó emlékeit is csakhamar elűzte.

Junius 14-én ujra útra keltünk és hogy kimerült éléskamránkat megtöltsük, egy fiatal rozmárt lőttünk, amelynek húsa igen jóizü. Másnap, midőn egészen nyugodtan eveztem, egy öreg rozmár megtámadott; felső uszójával a kajakba kapaszkodott és agyarát abba bele akarta vágni; evezőmmel fejére mértem egy csapást, amire agyarát nem használta, hanem a vizben magasra fölegyenesedett. Már puskámhoz nyultam, hogy

golyót röpítsek a fejébe, midőn hirtelen eltünt. Ez egész kaland egy perczig tartott; de már a másik perczben éreztem, hogy lábaim nedvesek lettek és hogy a viz tódul be kajakomba. Szerencsére a jég széle mellett voltunk; én ide kiugrottam és társam segitségével csolnakomat kihúztam a jégre. A rozmár tehát léket ütött a kajakban, a melyet másnap kijavítottunk. Elbeszélésem folytatásául idézem naplómat.

Jun. 23. Mi történt? Alig birom fölfogni. Mily beláthatatlanok e vándorélet esélyei! Még néhány nap előtt a vizben élet-halál tusát vívtam, rozmárok ellen védekeztem, vad ember módjára éltem, azzal a biztos kilátással, hogy még jégen és vizen mindenféle fáradalmakkal és balesetekkel küzködve hosszú útat kell tennem és — most czivilizált európai ember módjára élek, körülvéve mindattól, amit a czivilizáczió kényelem és fényüzés dolgában nyujt.

17-én alig mult el dél, midőn fölkeltem, hogy a reggelit megfőzzem. Már a húst is betettem a fazékba és az egyik csizmámat is levetettem, hogy a zsákba bujjak aludni, midőn észrevettem, hogy a köd oszladozni kezd. Gondoltam magamban, jobb lesz az alkalmat a vidék megtekintésére fölhasználni, mint aludni; ujra fölhúztam tehát a csizmámat és egy közeli dombra fölmentem.

Midőn fölértem, a szárazföld felől fuvó szél a madarak ezreinek zürzavaros hangját hozta felém; midőn az élet e jeleit hallgattam, midőn tekintetem végig vonult egy oly föld partszegélyén, amelyre hitem szerint ember még nem lépett soha, hirtelen oly hang ütötte meg fülemet, amely teljesen hasonlított a kutyaugatáshoz. Összerezzentem és tovább hallgatóztam; de ekkor már nem hallottam egyebet, mint a távoli madarak zürzavaros lármáját. Mégis csalódtam; és megint csak nézegettem a

partokat és szigeteket; ekkor ujra felhangzott az ugatás, mély és sivító hang; ebben többé nem kételkedhettem. Oda kiáltottam Johansennek, hogy kutyaugatást hallok. Azonnal kiugrott a zsákból, amelyben feküdt. „Kutyaugatást?“ Nem akarta hinni, saját füleivel akart róla meggyőződni és mialatt én a reggeli főzésével foglalkoztam, fölment a dombra. Állítasomban nagyon tamáskodott és bár annyit bevallott, hogy ő is hallott olyanféle hangokat, mint a kutyaugatás, mégis azt tartotta, hogy az a hang is csak a madaraktól származhatott. Bármit higyjen is, én mégis utána fogok nézni e dolognak. Mialatt a reggelinket gyorsan elfogyasztottuk, azt a kérdést vitattuk, vajjon angolok vagy honfitársak lehetnek-e közelünkben. Hátha az az angol expedició van itt, amelyet elindulásunk alkalmával terveztek a Ferencz-József-földre?

Johansennek a kajakoknál kellett maradnia és rájok ügyelnie, magam pedig gyorsan fölkészülve útnak indultam. Még egyszer fölmentem a kérdéses dombra, hogy ujra hallgatózzam és hogy a szárazföld belsejébe vezető útat keressek. Ekkor nem hallottam semmit, ami kutyaugatáshoz hasonlított volna. Lelkemben kétséggel folytattam tehát útamat. Csakhamar valami állat friss lábnyomait pillantottam meg. Róka nyomai nem lehettek; különben itt a rókáknak a közönségesnél sokkal nagyobbaknak kellene lenniök. De lehetnek-e kutyanyomok? Lehetséges-e az, hogy egy kutya éjjel csak egy pár száz lépésnyire lett volna tőlünk, anélkül, hogy ne ugatott, vagy ugatását mi ne hallottuk volna? Ez nem látszott valószínűnek. De bármi lett légyen, róka nem lehetett Talán farkas? Kétség és bizonyosság közt ingadozva, lelkemben csodás gondolatokkal folytattam útamat. Hát csakugyan itt fognak véget érni fáradalmaink, nélkülözéseink, mindenféle szenvedéseink? Hihetetlennek

látszott és mégis — a kétség ködéből lassanként a bizonyosság látszott kibontakozni.

Ujra kutyaugatás hangja ütötte meg fülemet és most tisztábban mint azelőtt; a nyomok is szaporodtak, amelyek csak kutyáktól eredhettek. Közben voltak róka-nyomok is, de milyen kicsinyek a többiekhez képest! Azután hosszabb ídő telt el és nem hallottam egyebet a madarak hangjánál. Ismét a kétkedés ütötte föl fejét, vajjon mindez nem csupa csalódás, nem álom-e? De eszembe jutottak a kutyanyomok — ezek nem eredhettek csalódásból. Sajátszerűen vegyes érzelmekkel eltelve mentem a számos domb és buczka között a szárazföld belseje felé. Egyszerre úgy tetszett, hogy emberi hangot hallok, idegennek hangját, három év leforgása óta az elsőt. Hogy dobogott a szivem, hogy szökött a vér a fejembe, midőn egy dombra fölfutottam és teljes erőmből kiabáltam! Itt e jégsivatagban ez emberi hang, az élet ez egyetlen hirnöke mögött fölmerült a hazám és ő, a ki otthon rám várakozott; egyebet nem is láttam, midőn a jégdarabok és dombok között hóczipőimen magamnak lehető gyorsan útat törtem. Csakhamar ujra hallottam a hívó hangot és ugyanakkor megpillantottam egy sötét alakot, amely a dombok közt a szárazföld belseje felé haladt. Kutya volt, de egy kis távolságban még egy alak közeledett és ez ember volt. De kicsoda? Maga Jackson-e vagy egyik kisérője vagy talán egyik honfitársam? Gyorsan közeledtünk egymáshoz; ő kalapjával integetett, én ugyanazt tettem. Hallottam, amint kutyájához szólt és füleltem. Angolul szólt és midőn közelebb jöttem, azt hittem, fölismertem Jacksont, akit, miként emlékeztem, életemben egyszer láttam.

Levettem kalapomat, egymásnak kezet nyujtottunk, miközben barátságosan kérdeztük egymástól: „Hogy érzi magát?“ Fölöttünk és körülöttünk

a ködfátyol, lábaink alatt a hepe-hupás úszó jég és a háttérben a szárazföld halvány látszata; minden jég, glecser és köd. Egyik oldalon állott a czivilizált európai ember koczkás angol öltözetben, magas gummiczipőkkel, rendesen megnyírva, borotválva és a parfümözött szappantól illatozva, amit a vad ember megerősödött érzéke azonnal észrevett — a másik oldalon pedig a piszkos rongyokba burkolt, olajtól és koromtól fekete vad ember, hosszú, fésületlen hajjal, borzas szakállal és olyan arczczal, amelyen a természetes szőke szín felismerését lehetetlenné tette a vastag zsir- és koromréteg, melyet a meleg vizzel, mohhal, rongyokkal és végül egy késsel végzett, egész télen át tartó törekvés hiába igyekezett eltávolítani. Senki még nem is sejthette, hogy ki légyen e vad ember és hogy honnan jött.

Jackson: „Rendkivül örvendek, hogy önt láthatom.“ — „Köszönöm, hasonlóképen.“ — „Van a közelben hajója?“ — „Nincs, a hajóm innen nagyon messze van.“ — „Hányan vannak?“ — „Csak egy társam van kint a jég szegélyén.“

Mialatt szóváltásba eredtünk, megindultunk a száraz belseje felé. En biztosra fogtam, hogy fölismert vagy legalább is gondolja, hogy ki rejtőzik e vad külső alatt, mert nem hihettem, hogy egy teljesen idegen embert ily barátságos fogadásban lehetne részesíteni. A czivilizált európai egyszerre csak megáll, mereven a szemembe néz és hirtelen kérdi: „Nem Nansenhez beszélek?“ — „Igen, én az vagyok.“ — „By Jove, végtelenül örvendek, hogy önt láthatom!“

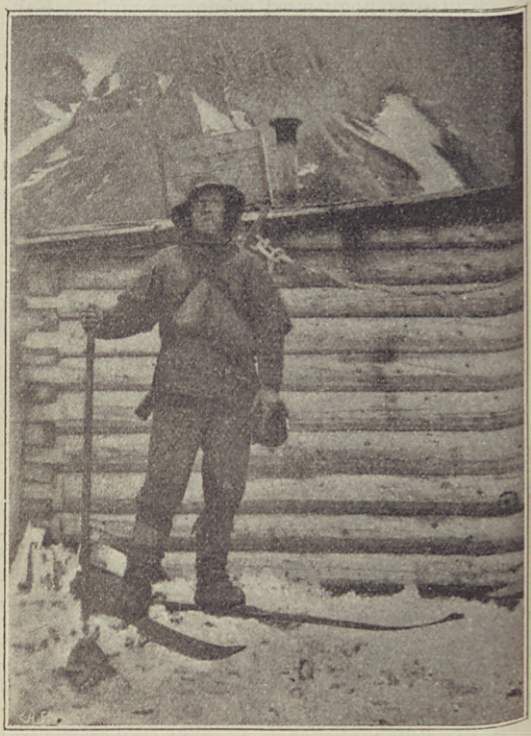
Erre megragadta a kezemet és még egyszer megrázta, szemeiből pedig a váratlan találkozás öröme sugárzott ki.

„Honnan jött most?“ kérdezé. Röviden elmondtam neki, hogy mit tettünk a „Fram“ elha-

gyása után és hogy most útban vagyunk a Spitzbergák felé. Ezután gratulált ahhoz, amit tettünk és még egyszer szivből üdvözölt. Szivesebb fogadtatásban seholsem részesülhettem volna. Vendégszerető angol modorában azután mindjárt kijelentette, hogy számunkra még „sok helye“ van és hogy minden nap várja a hajóját. A mint később meggyőződtem, ezen a „sok helyen“ azt értette, hogy kunyhójának padlóján van még egy pár négyzet lábnyi terület, amelyet éjjel sem ő, sem hálótársai nem használnak. További beszélgetésünk közben fölemlítette, hogy nem volna-e jó Johansent és a holminkat elhozni. Kajakjaink — válaszolám — nagyon is nehezek arra, hogy mi az egyenlőtlen jég felületen elhozhatnók; ha tehát van elég emberre, sokkal czélszerűbb lenne azokat értök küldeni. Ha Johansennek egy pár puskalövéssel jelt adunk, fog ő türelmesen várni; ezért is mindketten kétszer kilőttük puskáinkat. Nem sokára találkoztunk Jackson kiséretével: Armitage, Child, dr. Koetlitz urakkal, később pedig Fisher botanikussal, Burgessel és Blomquist finn férfiuval. Miután ez urak megtudták, hogy ki jött körükbe és hogy honnan — háromszoros hurrah-kiáltással üdvözöltek. Jackson ezután elküldte embereit Johansenért és podgyászunkért.

Végre megérkeztünk a Flora-foki állomásra, amely 16 m.-nyire a tenger szine fölött egy domb lábánál egy alacsony orosz faházból, egy istállóból és négy kerek, sátorszerű épületből állott, amely utóbbiakban az élelmiszereket tartották. E kietlen, zord vidéken egy kényelmes, barátságos szobába léptünk be, amelynek fedele és falai zöld posztóval voltak bevonva; közepén pedig egy kályha állott, amely kellemes meleget terjesztett szét.

Sajátságos érzés fogott el, midőn e szokatlan környezetben egy kényelmes székre leültem

Nansen megérkezik a Flora-fokra.

Szeszélyes sorsom a három évig rám nehezedő összes felelősséget egy csapásra elfujta. Itt a jég

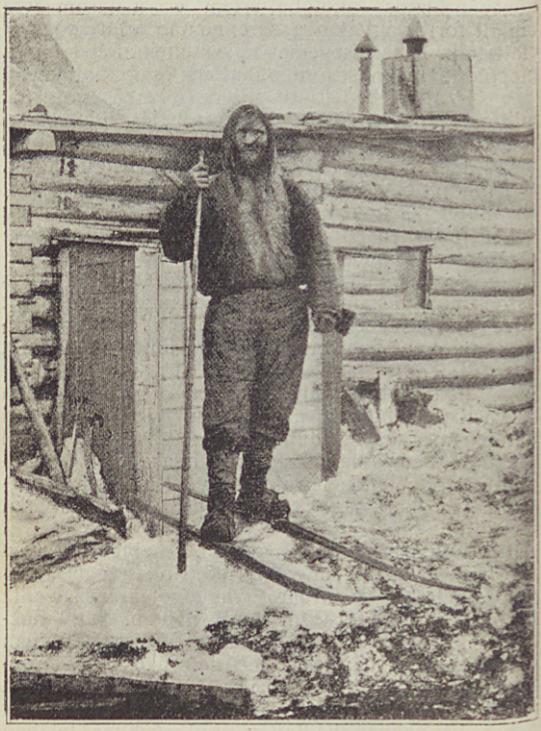
közepén biztos kikötőbe értem és a három évig táplált forró vágyakat a derengő nap arany sugarai elaltatták. Kötelességemet teljesítettem, feladatomat megoldottam, most nyugodhattam és várhattam.

Ezután ebédeltünk. Pompás érzés volt az, midőn megint ehettünk kenyeret, vajat, tejet, czukrot, kávét és más mindenfélét, amiket egy évig nélkülöztünk és a mik után mégis úgy vágyódtunk. A kellemes érzés netovábbját azonban akkor értem el, midőn piszkos rongyaimat levethettem és egy meleg fürdőben annyi piszoktól, amennyitől egyszerre csak lehetett, megszabadulhattam.

Nem soká tartott és megérkezett Johansen is összes podgyászunkkal. Az ő fogadtatása sem volt kevésbbé barátságos, mint az enyém és ő is csakhamar átment azon átalakuláson, amelyen magam már átestem.

Itt éltünk azután békében és nyugalomban és vártunk a hajóra, amely haza vigyen; ezalatt minden megtörtént, ami arra szolgált, hogy a tél nélkülözéseit elfelejtsük. Jobb társaságba nem juthattunk; lehetetlen leirni azt a végtelen vendégszeretetet és barátságot, amelyet minden irányban élveztünk.

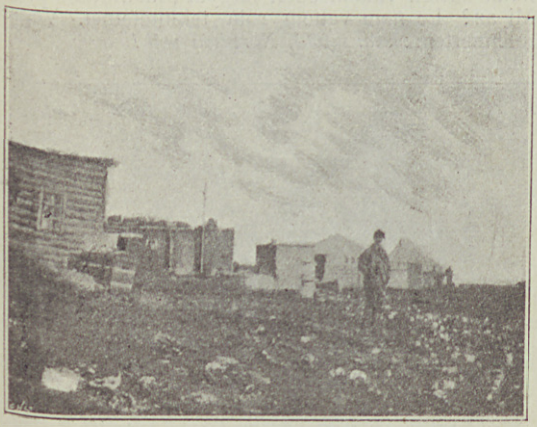
Julius 26-án végre a hajó, amelyet már szivszorongva vártunk, megérkezett. Kora reggel Jackson keltett föl és örömtől ragyogó arczczal adta tudtomra, hogy a „Windward“ itt van. Nagy mozgalom kerekedett a kis állomáson. Magam is siettem a hajóra, ahol már értesültek útamról és nagy örömmel fogadtak, különösen a hajó kitünő kapitánya Brown úr. Az első bemutatkozás után bementünk a hajó kényelmes ebédlőjébe, ahol reggelizés közben gazdáink a legközelebb elmult idők eseményeit beszélték el. És valóban érdekes ujdonságokat hallottunk: hogy most az embereket több láb vastag ajtókon keresztül fényképezik le, hogy a japá-

Johansen a Flora-fokra érkezik.

nok megverték a khinaiakat és más egyebeket. A mi bennünket különösen érdekelt, az volt, hogy a

világ nagy érdeklődéssel viselkedik a sarkvidékek iránt. Mutatja ezt, hogy a Spitzbergák most turisták vándorlásainak vált czélpontjává és hogy ott egy nagy szállót építettek; van a szigeteken posta és spitzbergai postabélyeg!

A Flora-foki angol telep.

Sietett most mindenki a „Windward"-ról a podgyászt az állomásra hozni és az indulásra mindent előkészíteni. E sietésnek és sürgölődő munkásságnak volt köszönhető, hogy a hajó aug. 7-én útra kelhetett dél — haza felé! A hajós kapitány tapasztalatainak és ügyességének volt köszönhető, hogy az úszó jégtáblak közül minden fennakadás nélkül lehetőleg hamar kiértünk és a nyilt, sík tengerre jutottunk; ahol azután egyenesen Vardö felé eveztünk.

Leirhatatlanul kéjes érzés volt az, midőn tekintetünket, a hajó fedélzeten fel és alá sétálva, megint végigjárathattuk a végtelen vizfelületen és tudtuk, hogy most mindig közelebb és közelebb jutunk hazánkhoz. Aug. 12-én késő este a látóhatár szélén valami sötét tárgyat pillantottam meg. Mi az? Le nem vettem róla tekintetemet. Végre fölismertem: *szárazföld, Norvégia volt!*

Jackson állomása a Flora-foknál.

Szinte megkövülve állottam a hajó fedélzetén és mindig néztem ama sötét vonal felé és aggodalom fogta el a lelkemet. Mícsoda hirek várakoznak ott reám?

Midőn másnap reggel a hajó fedélzetére léptem, közvetetlenül a szárazföld mellett eveztünk. Nem sokáig tartott és benn voltunk Vardő kikö-

tőjében. Mielőtt még a vasmacskák a tenger fenekére értek, én és Johansen már benn voltunk a csolnakban, hogy a telegraf-állomáshoz evezzünk. A rakodópartra érvén, gyalog folytattuk útunkat; előbbi rabló külsőnkből azonban még fenmaradt annyi, hogy a járó-kelők nem méltattak figyelemre. Végre a távíró-állomáson voltunk. Ott egy hatalmas papircsomagot tettem az asztalra azzal a kijelentéssel, hogy ezek táviratok és hogy ezeknek mihamarább el kell küldetniök. Az állomásfőnök kutató pillantást vetett rám és azután nyugodtan fölbontotta a csomagot; mídőn azonban a legfelül fekvő táviraton megpillantotta az aláírást, arcza megváltozott, hirtelen megfordult és átadta a csomagot az asztalnál ülő táviró-nőnek. Midőn hozzám visszatért, arcza az örömtől ragyogott; ő maga pedig engem szivből üdvözölve kijelentette, hogy táviratait, a mily hamar csak lehet, expediáltatni fognak. Azután pedig a táviró-készülék elkezdett kopogni és kopogott, hirül adván a világnak, hogy a norvég sark-expedicziő két tagja szerencsésen visszaérkezett és hogy a „Fram"-ot még ez őszszel hazavárom.

Első táviratait nőmnek, Johansen anyjának, a norvég királynak és a norvég kormánynak szólottak. Mialatt még a telegraf-hivatalban tartózkodtunk, megérkezésünk hire a városban terjedni kezdett és az emberek már az utczákban gyülekeztek, hogy a két sarki medvét láthassák. A szállóba érvén Mohn barátomat üdvözöltük és vele ültük meg a szerencsés megérkezés első ünnepét. Nem sokára megérkeztek távírátainkra az első válaszok, amelyek mind jó hireket hoztak. Most tehát minden aggodalomnak vége volt.

A lakosok vendégszeretetétől körülvéve nehány feledhetetlen napot töltöttünk el Vardőben és miután a Windward legénységétől is szives búcsút vettünk, aug. 21-én Johansennel együtt Hammerfestbe

értünk. A város teljesen feldiszítve nagy ünnepiességgel fogadott. Nagy meglepetésemre itt találtam régi angol barátomat, Sir Baden-Powellt, aki pompás yachtját, az Otariát egészen rendelkezésemre bocsátotta. Feleségem és titkárom este érkeztek meg. Miután a várostól tiszteletünkre adott fényes ünnepen részt vettünk, beszállásoltuk magunkat az Otaria-ba, ahol kellemes napokat éltünk.

De mi történt a „Fram"-mal? Oly büszkén táviratoztam, hogy még ez évben visszavárom, de miért nem jött még meg? Mindig élénkülő aggodalommal foglalkoztam e kérdéssel. Számításaim szerint már a jégből ilyenkorra ki kellett szabadulnia, ha csak nem történt valami baja. Feltünő volt, hogy még nem érkezett meg és lelkemet borzalommal töltötte el az a gondolat, hogy ha az ősz elmulik és hirt róla nem kapunk, a legközelebbi tél és nyár nem lesz valami kellemes.

Midőn aug. 20-án épen kibujtam az ágyból, Sir Baden-Powell kopog az ajtómon és tudatja velem, hogy egy ember van itt, aki minden áron beszélni akar velem. Várjon, válaszolám, mert még nem vagyok felöltözve. Nem tesz semmit — monda angol barátom — csak jöjjek ki úgy amint vagyok. Ennek daczára hirtelen felöltözködtem és azután a szalonba mentem. Ott találtam egy urat, kezében egy távirattal, aki magát mint a táviró-állomás főnökét mutatta be, kijelentvén, hogy egy táviratot kell átadnia, amely, miként hiszi, engem érdekelni fog; azért maga hozta el. Valami, ami engem érdekelni fog? Csak még egy dolog volt a világon, ami engem igazán érdekelhetett. Reszkető kezekkel bontottam föl a táviratot:

„Nansen Fridthjofnak. — „Fram" ma épségben megérkezett. Hajón mindenki egészséges. Azonnal megyek Tromsöbe. Üdvöz légy a hazában! — Sverdrup Otto."

Ugy éreztem magamat, mintha rögtön meg kellene fulladnom és minden, amit mondhattam, ez volt: »A Fram megérkezett!« Angol barátom, aki mellettem állott, örömében egy nagyot ugrott, Johansen arcza az örömtől sugárzott, titkáromat az öröm egészen elkábította és közöttünk állott a táviró-állomás főnöke, gyönyörködve a hatásban, amelyet okozott. A következő pillanatban szobámba rohantam, hogy feleségemnek is megmondjam: a Fram megérkezett! A szokottnál gyorsabban öltözködött fel és jelent meg köztünk.

Kitört erre a jubileum hajónkon és az egész városban. Mi ugyanez nap délután akartunk Tromsöbe indulni, most azonban abban egyeztünk meg, hogy a mint lehet útra kelünk, hogy a „Fram"-ot esetleg már útközben, Skjärvöben érjük utól; de ettől elkéstünk.

Más nap reggel beeveztünk Tromsö kikötőjébe és csakugyan ott volt az erős, a széles, a vihartól megedzett „Fram." A mint elsiklottunk mellette, az „Otaria" legénysége háromszoros húrráhval üdvözölte, a mire a „Fram" kilenczszeres norvég hurrah-val felelt. Ezután leeresztettük a vasmacskákat és a „Fram" pompás legénysége átjött az „Otariá"-ra.

A visszontlátást, ami ezután következett, nem kisértem meg leirni. Szeretném tudni, vajjon egyikünk is érzett-e többet mint azt az egyet: most megint együtt vagyunk, most megint Norvégia földjén állunk és az expedicziő megoldotta feladatát.

Ezek után együtt megindultunk a norvég partok mentén dél felé. Utközben Sverdrup röviden elmondta a Fram történetét:

Elutazásom után a hajót a köréje torlódott jégtől megszabadították, azután a távozásunkkal megüresedett helyeket egymás közt fölosztották, szánokat, hóczipőket készitettek, a rájuk bizott fel-

adatokhoz mérten a tudományos megfigyeléseket megejtették; ez egyhangú foglalkozást egy-egy ünnep rendezése és nehány vadász kaland szakította meg; ezen közben eltelt a nyár. Az áram eleinte csak nagyon lassan vitte őket előre, később egy kissé gyorsabban, úgy hogy szeptemberben az é. sz. 84° 47' alá jutottak. A tél beállta előtt előkészületeket tettek arra nézve, hogy ha a jég a hajót összezúzná, szánakon folytathassák útjokat. Ennek szüksége azonban nem következett be; ellenben az áramlat gyorsabban vitte őket előbbre; decz. 24-én az é. sz. 85° 24' és a k. h. 48° 22' alá jutottak. Tavaszszal a helyzet ismét javult és 1896. máj. 17-én az é. sz. 83° 45', a k. h. 12° 50' alatt voltak; ekkor azután hozzáfoghattak ahhoz, hogy a hajót erővel kiszabadítsák a jég fogságából. Részint dinamittal, részint puskaporral repesztették és bár eleinte keveset értek el vele, mégis lassan az összetöröttebb jég vidékébe jutottak, úgy hogy gőzerővel is dolgozhattak. Végre aug 13-án éjjel kijutottak a sík tengerre és 20-án reggeli 2 órakor Skjärvö közelében norvég parton kikötöttek.

Mindenütt, a hol elhaladtunk, a nép örömmel fogadott. Ugy látszott, mintha anyánk, Norvégia, büszke volna ránk, mintha forró öleléssel szorítana magához és megköszönné, amit érte tettünk. De mi is volt az? Mi csak kötelességünket teljesítettük, mi csak azt a feladatot oldottuk meg, amelyet magunkra vállaltunk, mi voltunk azok, akik köszönettel tartoztunk azért a jogért, hogy zászlaja alatt vitorlázhattunk.

Szept. 9-ke volt, midőn a „Fram“ a Kristianiai-fjord-ba beevezett és oly fogadtatásban részesült, hogy fejedelmek is megirigyelhették volna. Emberekkel telt gőzösök fogták körül, zászlók lobogtak mindenfelé, ágyúdörgéstől és éljenzéstől harsogott a levegő.

Ott terült el a napfényben az édes otthon, ott az ismeretes tengerpart. A Peppervikeni-öböl telve volt csolnakokkal és emberekkel. Kint pedig minden hadihajón 13 lövés dördült el és a régi Akershus erősség szintén 13 lövést tett, amelyeket a közeli dombokról visszhangoztattak.

Este kint állottam a fjord partján. Az ünnep után a zaj lecsendesült; körülöttem a fenyvesek néma sötétségben terültek el. Kinn a sziklás zátonyon még látható volt a tiszteletünkre meggyujtott örömtűz parázsa, lábaimnál pedig a tenger vize locsogott és azt súgta: „Most otthon vagy.“ Az őszi est mély csendje jótékonyan nehezedett a kifáradt lélekre.

Önkénytelenül is visszaemlékeztem amaz esős juniusi reggelre, midőn utoljára jártam e parton. Több mint három év mult el azóta; mi küzdöttünk, mi elvetettük a magot; most megérkezett az aratás ideje. A lelkem örömtől és hálából sirt.

A jég és a hosszú holdvilágos éjjelek mindenféle kinszenvedéseikkel egy más világból való régi álomnak tüntek föl; álomnak, amely jött és eltünt. De mi értéke is volna életünknek, ha nem volnának álmaink!

TARTALOM.

VII. Fejezet. Búcsú a „Fram“-tól. 3
VIII. Fejezet. Kemény küzdelem. 18
IX. Fejezet. Az első szárazföld. 38
X. Fejezet. Haza felé. 58

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt. 2485-1869

